

ONDERZOEK NAAR DE RENTABILITEIT VAN DE TUINBOUW IN
VENLO-BLERICK-TEGELEN
EN
ZWIJNDRECHT e.o.

Statistiek over het jaar 1956
en
Begroting voor het jaar 1957

L
1
307
A

Rapport No. 307

Afdeling Tuinbouw

INHOUD

	Blz.
WOORD VOORAF	4
HOOFDSTUK I INLEIDING	
1. Doel	5
2. De ingeschakelde bedrijven	5
3. Basisgegevens	5
4. Wijze van berekening van de gegevens	6
5. Wijze van uitdrukking van de gegevens	6
HOOFDSTUK II VENLO - BLERICK - TEGELEN	
1. Algemeen	9
2. Het universum en de steekproef	9
3. De resultaten van het onderzoek	10
a. Het karakter van de tuinbouw	10
b. De arbeidsbezetting	12
c. De bedrijfsresultaten over 1956	14
d. De spreiding van de bedrijfsuitkomsten	18
e. De kosten	18
f. De opbrengsten	19
g. Het inkomen per ondernemer	20
1. algemeen	20
2. het inkomen uit het bedrijf	21
3. de verteringen en de besparingen	22
h. De vermoedelijke resultaten over 1957	24
1. de voorlopige cijfers	24
2. de wijze van berekening der voorlopige resultaten	27
HOOFDSTUK III ZWIJNDRECHT EN OMSTREKEN	
1. Algemeen	29
2. Het universum en de steekproef	30
3. De resultaten van het onderzoek	31
a. De structuur van de tuinbouw	31
b. De arbeidsbezetting	33
c. De bedrijfsresultaten over 1956	35
d. De spreiding van de gemiddelde rentabiliteit	40
e. De kosten	41
f. De opbrengsten	41
g. Het inkomen per ondernemer	42
1. het inkomen uit het bedrijf	42
2. de verteringen en de besparingen	44
h. De vermoedelijke resultaten over 1957	45
1. de voorlopige cijfers	45
2. de wijze van berekening van de voorlopige resultaten.	48

BIJLAGEN

	Blz.
I Toelichting wijze van berekening cijfers over 1956 VENLO e.o.	51
II Overzicht van het grondgebruik en de arbeidsbezetting gemiddeld per bedrijf over 1956	55
III Overzicht van de kosten en de opbrengsten en het arbeidsinkomen gemiddeld per bedrijf over 1956	56
IV De spreiding van de bedrijfsuitkomsten over 1956	57
V Overzicht van het inkomen per ondernemer over 1956 ZWIJNDRECHT e.o.	58
VI Overzicht van het grondgebruik en de arbeidsbezetting gemiddeld per bedrijf over 1956	59
VII Overzicht van de kosten en de opbrengsten en het arbeidsinkomen gemiddeld per bedrijf over 1956	60
VIII De spreiding van de bedrijfsuitkomsten over 1956	61
IX Overzicht van het inkomen per ondernemer over 1956	62

WOORD VOORAF

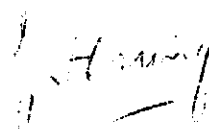
Van de tuinbouw in de gebieden van Venlo en Zwijndrecht zijn reeds eerder cijfers met betrekking tot de bedrijfsuitkomsten door het L.E.I. verzameld en gepubliceerd.

Het onderzoek dat thans - met ingang van het teeltjaar 1956 - in deze gebieden naar de financiële resultaten is ingesteld, kon echter in het kader van de uitbreiding van het rentabiliteitsonderzoek in de tuinbouw een betere basis worden verschaft, hetgeen de kwaliteit van dit cijfermateriaal belangrijk ten goede kwam.

Allen die in enigerlei vorm aan dit onderzoek medewerking verleenden, zijn wij daarvoor zeer erkentelijk. Wel in het bijzonder geldt dit de veiling "Zwijndrecht en Omstreken", voor haar intensieve medewerking bij de voorbereiding van het onderzoek in het desbetreffende gebied, alsmede de beide rijkstuinbouwconsulentschappen voor hun aandeel in het verzamelen der gegevens en voor de verstrekte inlichtingen.

Het rapport werd samengesteld door A. Holkamp van de afdeling tuinbouw van het L.E.I.

DE DIRECTEUR,

(Dr. J. Horring)

's-Gravenhage, augustus 1958

HOOFDSTUK I

INLEIDING

1. Doel

Het doel van dit onderzoek is een inzicht te verkrijgen in de financiële resultaten van de tuinbouw in de gemeenten Venlo, Blerick en Tegelen en in die van Zwijndrecht en omgeving (Hendrik Ido-Ambacht en Dubbeldam).

2. De ingeschakelde bedrijven

Het aantal bedrijven dat in het onderzoek is betrokken, bedraagt voor de onderscheiden gebieden:

	<u>1956</u>		<u>1957</u>	
Venlo	44		44	
Blerick	18		18	
Tegelen	<u>5</u>	67	<u>5</u>	67
Zwijndrecht	16		20	
H.I.Ambacht	17		17	
Dubbeldam	<u>6</u>	<u>39</u>	<u>6</u>	<u>43</u>
		<u>106</u>		<u>110</u>

3. Basisgegevens

De gegevens voor dit onderzoek zijn ontleend aan de fiscale boekhoudingen der voornoemde 110 bedrijven. Van 106 bedrijven werden ze verstrekt door 16 administratiekantoren, terwijl de financiële gegevens van 4 bedrijven ter plaatse werden opgenomen. Daarnaast is gebruik gemaakt van gegevens welke niet uit de bestaande boekhoudingen waren te putten en welke daarom op de bedrijven zijn verzameld. Met betrekking tot de opname dezer gegevens over 1956 in het tuinbouwgebied van Venlo e.o. is hiervoor medewerking van het rijkstuinbouwconsulentschap te Maastricht verkregen. De opname ten aanzien van het gebied van Zwijndrecht e.o. werd zowel wat 1956 als 1957 betreft, door de heer Klapwijk, assistent van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst te Barendrecht, verzorgd. Deze aanvullende gegevens waren nodig om de resultaten volgens de bij het L.E.I. gebruikelijke richtlijnen¹⁾ te kunnen berekenen. Zij omvatten een uitgebreide inventarisatie van de

1) Zie bijlage I

bedrijven, een opgave van de geteelde gewassen, alsmede aanvullende gegevens betreffende de arbeidsbezetting.

Het boekjaar, waarop de gegevens van de administratiekantoren betrekking hadden, viel in nagenoeg alle gevallen samen met het kalenderjaar.

Het systeem, dat voor verkrijging van de financiële gegevens is gevolgd, liet directe controle van deze gegevens uiteraard niet toe. Mede aan de hand van de gegevens, welke door het L.E.I. op de bedrijven zijn verzameld, konden echter verschillende -- door de administratiekantoren opgegeven -- posten op hun aanvaardbaarheid worden getoetst. Ten aanzien van de lonen b.v. kon controle worden toegepast aan de hand van de gegevens van de arbeidsbezetting, welke op het bedrijf werden verzameld.

Zoals uit het vorenstaande reeds bleek, zijn niet alle cijfers aan de opgaven van de administratiekantoren ontleend. Een belangrijk deel van de kosten (Venlo $\pm$ 60%, Zwijndrecht $\pm$ 50%) is berekend op basis van gegevens, welke op de bedrijven zijn verkregen en aan de waarnemingen, welke daarop zijn verricht voor de berekening van rente, afschrijving en arbeidskosten ondernemer en gezinsleden.

4. Wijze van berekening der gegevens

De wijze van berekening is uiteengezet in bijlage I. In verband met de invloed van de toegepaste wijze van berekening op de becijferde bedrijfsuitkomsten wordt er met nadruk op gewezen, dat voor een juiste beoordeling der -- in de volgende hoofdstukken verantwoorde -- resultaten van het onderzoek kennisneming van de inhoud van bijlage I noodzakelijk is.

Dit geldt onder meer voor het feit, dat onder de kosten geen bedrag is opgenomen voor de leidinggevende en toezichthoudende arbeid van de ondernemer en voor het dragen van het ondernemersrisico. De oorzaak hiervan is, dat geen gegevens voorhanden zijn waaraan de bedoelde normen zouden kunnen worden ontleend.

5. Wijze van uitdrukking van de gegevens

Voor de verwerking van de verzamelde gegevens hebben wij -- waar mogelijk en verantwoord -- de bedrijven naar groepen van gelijksoortige bedrijven onderscheiden. De criteria voor deze groeperingen werden gevormd door de gezichtspunten waarnaar

een onderscheiding ons nuttig voorkwam. In de gevallen waarin een onderscheiding naar bedrijfsgrootte plaats had, dient men wel te bedenken, dat de tuinbouw in de onderhavige gebieden nagenoeg uitsluitend in kleine bedrijven wordt uitgeoefend. Het begrip "grote bedrijven" moet dan ook in relatieve zin worden opgevat.

Voor elk van deze groepen en voor de totaalgroep is een gemiddelde per bedrijf berekend ten aanzien van:

- het grondgebruik (in aren);
- de arbeidsbezetting (in manjaren);
- de kosten en de opbrengsten (in glds.).

Uitdrukking van het gezinsinkomen had plaats in guldens gemiddeld per ondernemer, van het arbeidsinkomen in guldens per manjaar arbeidsbezetting.

De rentabiliteit werd uitgedrukt in het verhoudingscijfer: de opbrengsten per f. 100,- kosten. Hiertoe zijn de ontvangsten, welke per groep van bedrijven tezamen werden verkregen, gedeeld door 1% van de kosten van die bedrijven. Grotere bedrijven hadden derhalve meer invloed op de grootte van dit verhoudingscijfer dan de kleinere bedrijven.

Voor het verkrijgen van inzicht in de rentabiliteit moet, behalve aan dit "gewogen" gemiddelde, ook aandacht worden geschonken aan het "ongewogen" gemiddelde rentabiliteitscijfer, waarin de uitkomsten van het kleine bedrijf even zwaar zijn meegeteld als die van het grote bedrijf. Dit ongewogen cijfer is dus gebruikt om een indruk te geven van de gemiddelde rentabiliteit van de onderscheiden bedrijven, zonder dat werd gelet op de bedrijfsgrootte.

Een voorbeeld moge het een en ander, zo nodig, verduidelijken.

Stel, dat de gemiddelde rentabiliteit moet worden berekend van twee bedrijven, waarvan het ene (A) een klein, het andere (B) een groot bedrijf is. De rentabiliteit van A is aanmerkelijk minder gunstig dan die van B.

	Kosten	Opbrengsten	Opbrengsten in procenten van de kosten
Bedrijf A	5.000,-	5.500,-	110
Bedrijf B	50.000,-	70.000,-	140
	<u>55.000,-</u>	<u>75.500,-</u>	
Gemiddelde rentabiliteit (gewogen)		$\frac{75.500}{55.000} \times 100 =$	137
"	"	(ongewogen) $\frac{110 + 140}{2} =$	125

Bij de berekening van het gewogen gemiddelde wordt de uitkomst in sterke mate beïnvloed door de rentabiliteit van het grote bedrijf. Voor de berekening van het ongewogen gemiddelde speelt de bedrijfsomvang geen rol.

De spreiding van het rentabiliteitsgemiddelde is in de desbetreffende bijlagen door middel van kolommendiagrammen tot uitdrukking gebracht.

Ten einde een indruk te geven van de mate van betrouwbaarheid van het gemiddelde, is in de desbetreffende tabellen de z.g. standaardafwijking van het - ongewogen - gemiddelde voor de "opbrengsten per f.100,- kosten" aangegeven. Naarmate dit cijfer kleiner is mag worden aangenomen, dat het werkelijke gemiddelde met grotere waarschijnlijkheid wordt benaderd door het steekproefgemiddelde.

HOOFDSTUK II

VENLO - BLERICK - TEGELEN

1. Algemeen

Voor het onderzoek naar de bedrijfsresultaten van de tuinbouw in Venlo, Blerick en Tegelen, waarmede thans - met ingang van het boekjaar 1956 - een aanvang zal worden gemaakt, stonden oppervlaktegegevens ter beschikking, welke als uitgangspunt voor de keuze der bedrijven hebben gediend.

De informatie bleef hierbij tot enkele hoofdzaken t.w. de oppervlakte tuinbouw per bedrijf, nader gespecificeerd naar tak van tuinbouw en met aanduiding van de oppervlakte staand glas, beperkt.

2. Het universum en de steekproef

De tuinbouw in Venlo, Blerick en Tegelen omvat ongeveer 800 bedrijven. Met uitzondering ten aanzien van een twintigtal boomkwekerijbedrijven te Tegelen wordt in deze bedrijven vrijwel uitsluitend groente geteeld. Na aftrek van een aantal bedrijven welke, hetzij te gering in omvang waren om aan een werkkraft voldoende emplooi te verschaffen, hetzij door nevenproductie van fruit en/of bloemen een gemengd karakter droegen, resteerden 726 groenteteeltbedrijven, welke tezamen het universum van de steekproef waarop dit onderzoek berust, zouden vormen.

Het aantal bedrijven van de steekproef is bepaald op 73, zijnde 10% van het aantal bedrijven van het universum.

Bij de werving zijn wij er niet in geslaagd dit aantal ten volle in het onderzoek te betrekken. Zowel over 1956 als over 1957 kon echter de medewerking van 67 bedrijven worden verkregen.

Een indruk van de verdeling van het aantal bedrijven over de 3 plaatsen kan zowel ten aanzien van het universum als van de steekproef uit onderstaande tabel worden verkregen.

Tabel 1

DE GEREALISEERDE STEEKPROEF IN VERGELIJKING MET DE OPZET
(10% van het universum)

	10% van het universum				Gerealiseerd			
	Venlo	Blerick	Tegelen	Totaal	Venlo	Blerick	Tegelen	Totaal
	47	20	6	73	43	19	5	67
Oppervlakte in ha								
Staad glas onverwarmd	7,9	1,2	-,9	10,0	7,1	-,8	-,5	8,4
" " verwarmd					-,4	-,2	-,	-,6
Groenteteelt i/d open grond	70,5	46,4	11,2	128,1	71,3	41,7	8,1	121,1

De aandacht zij erop gevestigd, dat de bedrijfskeuze ten aanzien van de factor teeltverhouding geheel aan het toeval moest worden overgelaten. Dit geldt evenzeer voor vele andere factoren, zoals de kwaliteit van de grond en de overige produktiemiddelen en - niet in het minst - ten aanzien van de kwaliteit van de ondernemer als producent. De kans dat al deze elementen in de juiste verhouding in het onderzoek zijn betrokken, kan evenwel, gelet op het aantal bedrijven van de steekproef, gunstig worden geacht.

3. De resultaten van het onderzoek

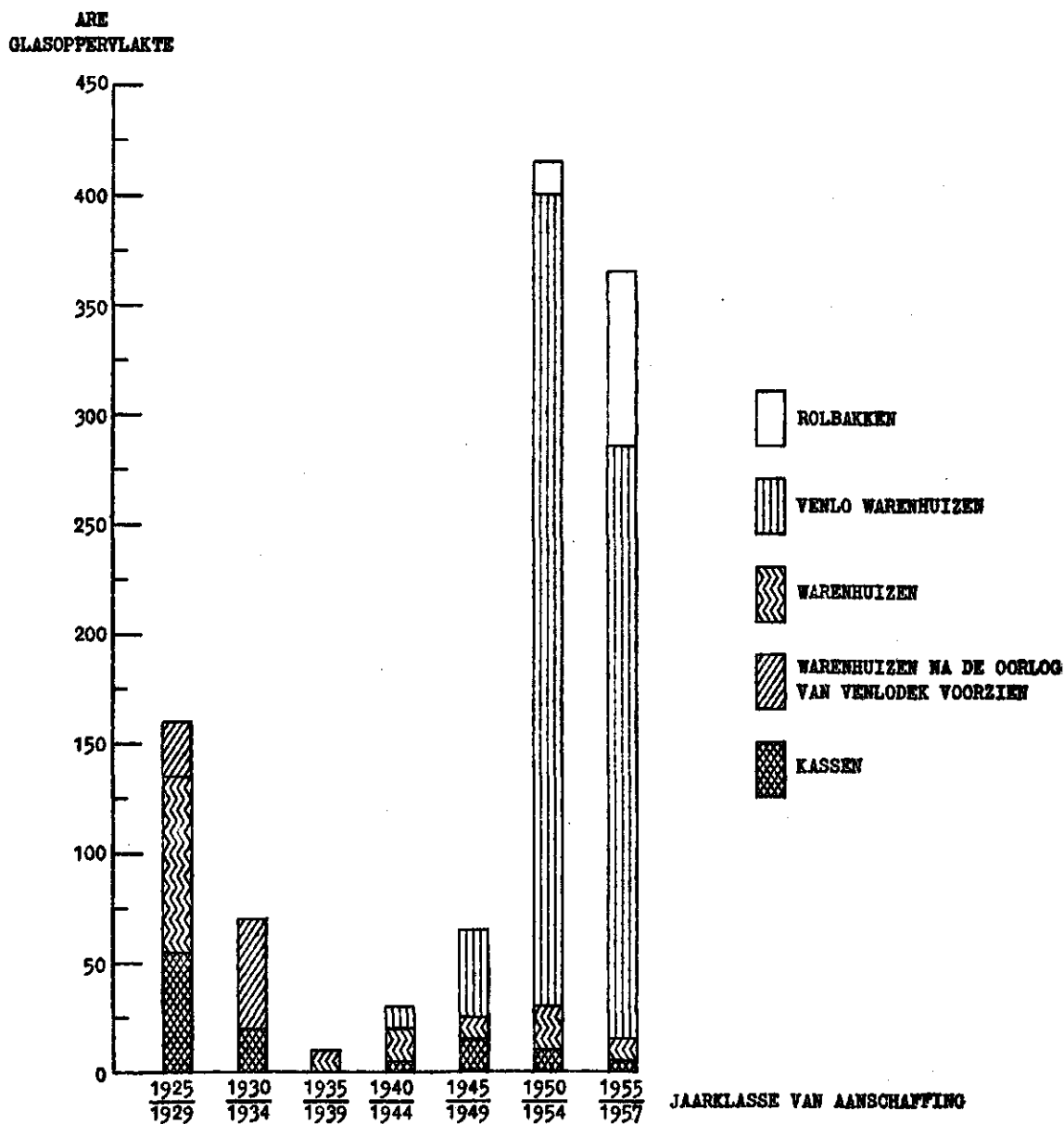
a. Het karakter van de tuinbouw

Het zwaartepunt van de tuinbouw in dit gebied lag tot voor kort op de teelt van groenten in de open grond. In vele bedrijven, vooral die welke in Blerick zijn gelegen, is dit ook thans nog het geval. De sterke mate echter waarin men zich van 1950 af op de glasteelt is gaan toeleggen was oorzaak, dat het bedrijf allengs een in dit opzicht gemengd karakter verkreeg. Van de 67 bedrijven welke bij het onderzoek zijn ingeschakeld, bleek in 1957 op niet minder dan 57 bedrijven staand glas aanwezig te zijn. Opmerkelijk is hierbij echter dat de oppervlakte per bedrijf veelal beperkt blijft tot 1000 à 1500 m² aan kassen of warenhuizen, dan wel tot ± 500 m² aan rolbakken. Deze laatste werden aangetroffen op 16 bedrijven. Op slechts 2 bedrijven daarvan bleken daarnaast nog andere vormen van staand glas aanwezig te zijn.

Uit een indeling van de glasopstand voor zover deze op de 67 deelnemende bedrijven voorkomt welke in onderstaande grafiek naar perioden van aanschaffing is gegeven, komt de sterke ontwikkeling van de glasteelt na 1949 en van het kastype duidelijk tot uiting.

GRAFIEK 1

INVENTARISATIE STAANDGLAS OP 67 STEEKPROEFBEDRIJVEN PER ULT, 1957

In tegenstelling tot de jaren twintig, toen de teelt in kassen en in de oudere typen warenhuizen plaats had, wordt thans nagenoeg uitsluitend het in de crisisjaren ontwikkelde Venlo-warenhuis, voor de teelt van sla, tomaten en eventueel komkommers, en de rolbak, voor het vervroegen van diverse teelten, toegepast.

Op nagenoeg alle bedrijven is platglas aanwezig, voornamelijk voor het opkweken van planten. In slechts 8 van de 67 bedrijven bedraagt het aantal ramen meer dan 100.

De teelt in de open grond omvat een groot aantal gewassen. Tot de meest voorkomende behoren augurken, sla, stambonen, bloemkool. Daarnaast zijn ook prei, spruiten, peen, sluitkool en witlof van zekere betekenis. De percelen waarop deze opengrondstuinbouw wordt uitgeoefend, liggen veelal sterk verspreid, in verschillende delen van de gemeenten en zelfs daarbuiten. De afstand van de percelen ten opzichte van de bedrijfsgebouwen kan gemiddeld op 2 km worden gesteld. De kwaliteit van de grond dezer percelen (waarvan er gemiddeld 3 à 4 per bedrijf voorkomen) loopt sterk uiteen. Behalve veenhoudende zandgronden, rivierklei en leemachtige gronden kent men ook de zandgronden.

De teeltkeuze is behalve van de kwaliteit van de grond ook afhankelijk van de tijd, welke men met de beschikbare (gemiddeld gering in aantal zijnde) arbeidskrachten aan de teelt denkt te kunnen besteden. De opengrondstuinbouw draagt dan ook gedeeltelijk een ietwat extensief karakter. Dit komt tot uiting in de arbeidsbezetting per hectare van de met tuinbouwgewassen beteelde oppervlakte, welke voor de opengrondsbedrijven in dit gebied gemiddeld 0,8 manjaren bedraagt tegen ruim 1 manjaar voor de tuinbouw op de opengrondsbedrijven van Zwijndrecht en omgeving.

De resultaten met de diverse teelten zijn in dit gebied op vele bedrijven afhankelijk van de waterhuishouding van de grond. In de regenrijke jaren 1956 en 1957 bleken vele percelen door wateroverlast te zijn getroffen.

Voor een summier beeld van het grondgebruik gemiddeld per bedrijf verwijzen wij naar bijlage II.

b. De arbeidsbezetting

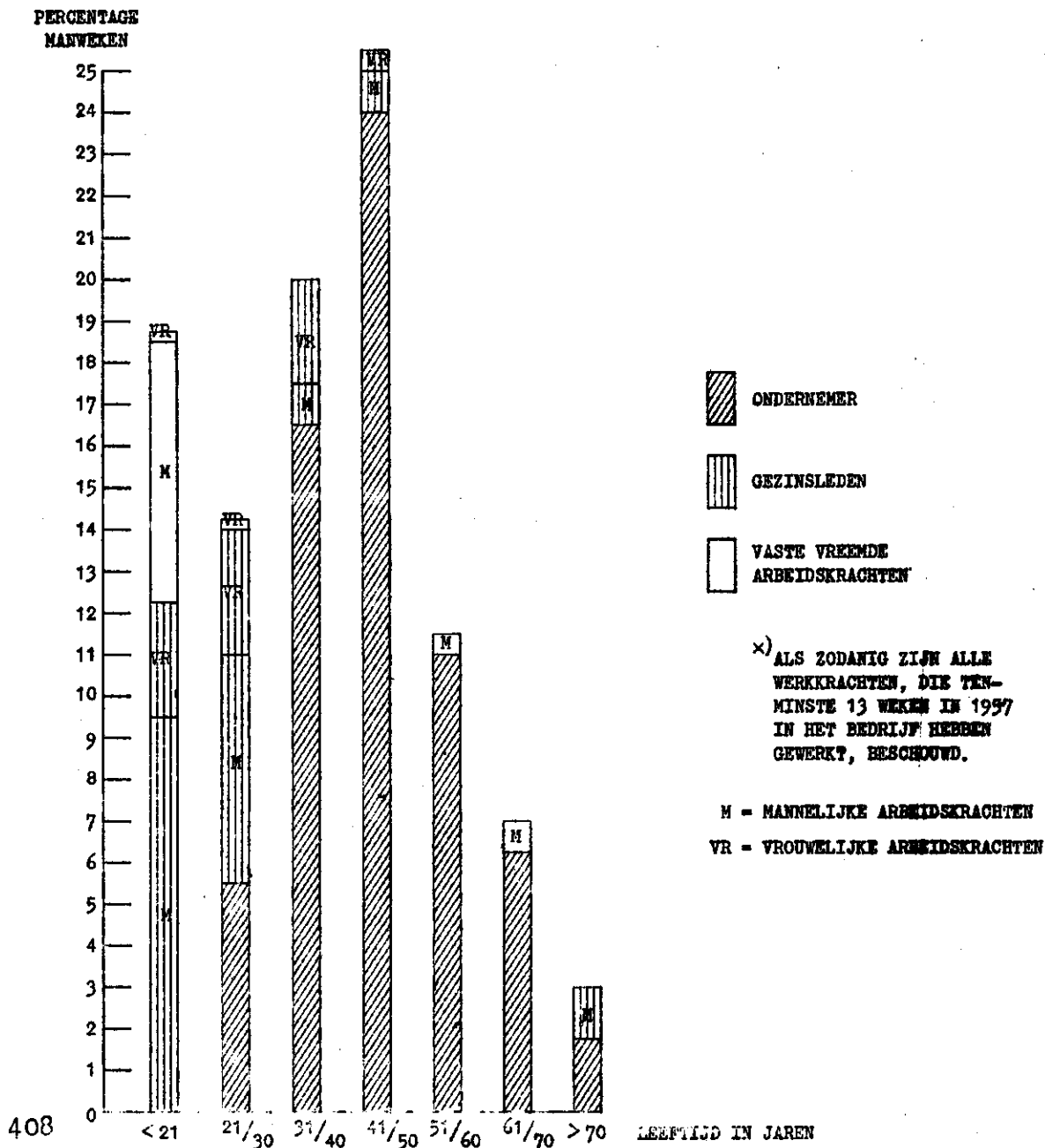
In bijlage II is tevens een specificatie van de arbeidsbezetting gegeven. De gemiddelde bezetting blijkt ongeveer 2 manjaren per bedrijf te bedragen. Onder het begrip manjaar wordt ten deze

verstaan de normale werktijd van een volwaardige arbeider van 23 jaar en ouder, volgens de normen van het collectieve arbeidscontract. Ten aanzien van de arbeid van jeugdige en vrouwelijke arbeidskrachten is hierbij een weging toegepast.

Het blijkt dus, dat de tuinbouwbedrijven in dit gebied in doorsnee klein van omvang zijn. Het feit dat in de arbeidsbehoefte voor 87% door ondernemer(s) en gezinsleden wordt voorzien, wijst er voorts op, dat het Venlose tuinbouwbedrijf in feite een gezinsbedrijf is. Voor zover vreemde arbeidskrachten worden aangetrokken, hebben deze in hoofdzaak betrekking op jeugdige personen. In onderstaande grafiek door middel waarvan een indruk wordt gegeven van de structuur van de vaste arbeidsbezetting per leeftijdsklasse komen de genoemde feiten duidelijk tot uiting.

GRAFIEK 2

DE LEEFTIJDOPBOUW DER Z.G. VASTE ARBEIDSKRACHTEN^{x)} IN 67 BEDRIJVEN
(PROCENTUELE VOORSTELLING VAN HET AANTAL MANWEKEN IN 1957 PER LEEFTIJDSCATEGORIE)

c. De bedrijfsresultaten over 1956

Door het weinig gespecialiseerde karakter van de tuinbouw in dit gebied wordt het uitdrukken van de bedrijfsresultaten op zodanige wijze, dat de invloed van afzonderlijke teelten of van teeltgroepen op die resultaten duidelijk kan worden aangetoond ten zeerste bemoeilijkt, zo niet onmogelijk gemaakt. In verband met de grote verscheidenheid der opengrondsteelten b.v., was het niet mogelijk de bedrijven zodanig te groeperen, dat daardoor tussen de aard der teelten en de rentabiliteit enig verband zou kunnen blijken.

Wij hebben ons dan ook moeten bepalen tot een onderscheiding der bedrijven op grond van het gebruik van staand glas. Voor deze onderscheiding heeft een (grobe) schatting van de jaarkosten der glasteelten resp. opengrondsteelten, als maatstaf gediend, t.w.:

	<u>Jaarkosten glasteelten</u>
Opengrondsbedrijven	< 35%
Gemengde bedrijven	35% - 65%
Glasbedrijven	> 65%

Aangezien de bedrijfsgrootteverhoudingen in sterke mate parallel lopen met de mate waarin de glasteelten op de bedrijven zijn vertegenwoordigd is geen indeling dezer bedrijven naar het gezichtspunt bedrijfsgrootte gegeven. Ook van een indeling op grond van de - in dit gebied sterk uiteenlopende - kwaliteit van de bodem moest worden afgezien, in verband met de variatie welke ook in dit opzicht per bedrijf wordt aangetroffen. Wel zal nog worden nagegaan in hoeverre de rentabiliteit per leeftijdsklasse van de ondernemers, alsook per klasse van arbeidsbezettingsstructuur (ondernemersbedrijven en gezinsbedrijven) verschilde.

Van de resultaten welke in bijlage II uitvoerig zijn weergegeven, zijn in de tabellen 2 en 3 de belangrijkste gegevens vermeld. Tabel 2 geeft een beeld van de gemiddelde resultaten per plaats van vestiging, tabel 3 idem per bedrijfstype.

Tabel 2

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1956 GEMIDDELD PER BEDRIJF PER PLAATS
VAN VESTIGING

	Totaal	Venlo en Tegelen	Blerick
Aantal bedrijven	67	49	18
Arbeidsbezetting (in manjaren)	1,95	2,02	1,75
Oppervlakte tuinbouw (are)	206	196	233
w.v. onder glas	8%	10%	3%
Opbrengsten	16.580	17.430	14.300
Kosten	15.210	15.620	14.080
Netto-overschot	1.370	1.810	220
Opbrengsten in % v/d kosten:			
gewogen	109	112	102
ongewogen	105	107	99
Standaard-afwijking van de gemiddelde rentabiliteit	3,4	4,5	6,3

De financiële resultaten werden blijkens bovenstaande tabel voor de Venlose en Tegelse bedrijven gemiddeld op f. 1.810,- , voor de Blerickse bedrijven op f. 220,- per bedrijf becijferd. Uitgedrukt per f. 100,- kosten bedroeg het bedrijfsresultaat resp. 12 en 2%. Anders gezegd, de rentabiliteit - uitgedrukt door de opbrengsten per f. 100,- kosten - bedraagt 112, resp. 102. Dit zijn de gewogen cijfers. Het feit dat de berekening van de ongewogen rentabiliteitscijfers lager nl. op resp. 107 en 99 uitkomt, wijst erop, dat de grotere bedrijven gemiddeld naar verhouding gunstiger resultaten afwierpen dan de kleinere bedrijven.

Aangezien de tuinbouw in Blerick vrijwel uitsluitend op de opengrondsteelt is gericht (oppervlakte glasteelt 3% tegen 10% in Venlo en Tegelen) lijkt de conclusie gewettigd dat de opengrondsteelten in dit gebied in 1956 minder rendabel waren dan de glasteelten. Tabel 3 geeft ons hiervan een duidelijker beeld.

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1956 GEMIDDELD PER BEDRIJF PER
BEDRIJFSTYPE

	Totaal	Opengrond - bedr.		Open- grond/ glas- bedrij- ven	Glas- bedrij- ven	
		waarvan in				
		Totaal	Venlo Tegelen			Blerick
Aantal bedrijven	67	33	18	15	25	9
Arbeidsbezetting (in manjaren)	1,95	1,78	1,75	1,80	2,02	2,40
Oppervlakte tuinbouw (in aren)	206	214	186	249	200	190
waarvan onder glas	8%	2%	3%	2%	10%	22%
Opbrengsten	16.580	11.590	9.140	14.530	18.240	30.300
Kosten	15.210	12.370	10.790	14.260	16.070	23.230
Netto-overschot	1.370	920	850	270	2.170	7.070
Opbrengsten in % van de kosten						
gewogen	109	94	85	102	114	130
ongewogen	105	92	85	100	113	133
Standaardafwijking van de gemiddelde rentabiliteit	3,4	4,4	5,5	6,8	5,7	9,0

Het blijkt dat de glasbedrijven zeer gunstige resultaten hebben afgeworpen (netto-overschot f. 7.000,- rentabiliteit gem. 130 per bedrijf). Van de opengrondsbedrijven hebben de kosten geen voldoende dekking door de opbrengsten verkregen (verlies f. 900,-, rentabiliteit gemiddeld 94 per bedrijf). Blijkbaar waren de opengrondsculturen in Blerick rendabeler dan die in Venlo/Tegelen. De resultaten der gemengde bedrijven liggen tussen deze uitersten in. (Netto-overschot f. 2.200,-, rentabiliteit gemiddeld 114).

Wij zullen nog nagaan in hoeverre de rentabiliteit per groep van bedrijven verschilde, wanneer deze groepen op basis van een onderscheiding naar de structuur van de arbeidsbezetting worden geformeerd. Hiertoe worden onderscheiden:

1. eenmansbedrijven: bedrijven met 1 ondernemer met minder dan een half manjaar vreemde of gezinsarbeidskrachten
2. gezinsbedrijven:
  - a. bedrijven met 1 ondernemer met meer dan een half manjaar gezinsarbeidskrachten en minder dan een half manjaar vreemde arbeidskrachten;

b. bedrijven met meer dan 1 ondernemer (familieleden) met minder dan een half manjaar vreemde arbeidskrachten per ondernemer

3. personeelsbedrijven: c. bedrijven met 1 of meer ondernemers met meer dan een half manjaar vreemde arbeidskrachten per ondernemer

Tabel 4

DE RENTABILITEIT BIJ EEN ONDERSCHIEDING DER BEDRIJVEN NAAR DE STRUCTUUR VAN DE ARBEIDSBEZETTING (ongewogen cijfers)

	Totaal		Opengronds-bedrijven		Opengronds-Glasbedrijven		Glasbedrijven	
	aan-tal bedrijven	renta-bili-teit	aan-tal bedrijven	renta-bili-teit	aan-tal bedrijven	renta-bili-teit	aan-tal bedrijven	renta-bili-teit
Eenmansbedrijven	32	102	18	93	12	111	2	(124)
Gezinsbedrijven	26	105	11	80	11	115	4	(119)
Personeels-bedrijven	9	130	4	(120)	2	(108)	3	(158)
	67	105	33	92	25	113	9	133

Tussen haakjes: gemiddelde rentabiliteit van minder dan 5 bedrijven.

Uit deze tabel blijkt in de eerste plaats hoe sterk de eenmans- en de gezinsbedrijven zijn vertegenwoordigd. Het aantal bedrijven met vreemde arbeidskrachten bedraagt 9, dit is slechts 14% van de 67 bedrijven. In overeenstemming met de verschijnselen welke bij rentabiliteitsonderzoekingen in andere gebieden in dit opzicht zijn waargenomen, was de rentabiliteit der personeelsbedrijven (aanmerkelijk) gunstiger dan die der eenmans- en der gezinsbedrijven.

Een groepering van 65 bedrijven naar leeftijdsklasse van de ondernemers geeft ten slotte het volgende beeld te zien.

Tabel 5

DE RENTABILITEIT BIJ EEN ONDERSCHIEDING DER BEDRIJVEN NAAR
LEEFTIJD SKLASSE DER ONDERNEMERS
(ongewogen cijfers)

Ondernemers	Totaal		Opengronds- bedrijven		Opengronds- glasbedrijven		Glasbedrijven	
	aan- tal bedrij- ven	renta- bili- teit	aan- tal bedrij- ven	renta- bili- teit	aan- tal bedrij- ven	renta- bili- teit	aan- tal bedrij- ven	renta- bili- teit
Jonger dan 40 jaar	21	107	8	87	10	120	3	(116)
40 tot 50 jaar	29	110	17	100	9	114	3	(154)
50 jaar en ouder	15	93	8	79	4	(96)	3	(129)
	65	105	33	92	23	113	9	133

Tussen haakjes: gemiddelde rentabiliteit van minder dan 5 bedrijven.

De ondernemers van 50 jaar en ouder blijken over het algemeen lagere bedrijfsuitkomsten te hebben verkregen dan de jongere ondernemers.

d. De spreiding der bedrijfsuitkomsten

In bijlage IV is de spreiding van de gemiddelde rentabiliteit voor de groepering naar bedrijfstype grafisch weergegeven. De resultaten blijken van bedrijf tot bedrijf zeer uiteen te lopen. De opbrengsten varieerden van f. 50,- à f. 60,- tot f.170,- à f.180,- per f.100,- kosten. Het aantal bedrijven waarvoor verlies werd gecijferd bedraagt:

opengrondsbedrijven	22 bedrijven	(67%)
opengronds-glasbedrijven	4 bedrijven	(16%)
glasbedrijven	1 bedrijf	(11%)

e. De kosten

Een specificatie der kosten per kostensoort is in bijlage III gegeven. De procentuele verhouding dezer kostensoorten ten opzichte van de totale kosten is in onderstaande tabel tot uitdrukking gebracht.

Tabel 6

DE PROCENTUELE SAMENSTELLING VAN DE KOSTEN OVER 1956

	Totaal-generaal			Opengrond-bedr.			Open- grond/ glas- bedr.	Glas- bedr.
	Totaal	waarvan in		Totaal	waarvan in			
		Venlo Tegelen	Blerick		Venlo Tegelen	Blerick		
Aantal bedrijven	67	49	18	33	18	15	25	9
Afschrijving, rente, huur en pacht	21	21	19	16	15	17	22	27
Gewaardeerd loon ondernemers	34	34	35	38	40	36	36	23
Gewaardeerd loon gezinsleden	9	10	7	12	18	7	7	8
Betaald loon	5	5	5	4	3	5	5	7
Onderhoud	3	3	2	2	3	2	4	4
Mest en stro	11	11	11	9	7	11	11	12
Overige materialen	8	9	4	5	6	3	8	13
" kosten	9	7	17	14	8	19	7	6
	100	100	100	100	100	100	100	100

f. De opbrengsten

Van de opbrengsten der tuinbouwprodukten kan geen specificatie worden verstrekt, aangezien de boekhoudingen deze gegevens niet verschaffen. Niettemin zou een goede indruk van het aanvoerpakket en van de gemiddelde prijzen zijn te geven bij gebruikmaking van omzetcijfers van de plaatselijke veiling. Desgevraagd bleek het echter noch de Venlose Veiling, noch de Veilingvereniging Venlo en omstreken mogelijk een specificatie van de omzet van de tuinbouw in Venlo, Blerick en Tegelen te verstrekken. Uit het jaarverslag van de veiling (waarin de omzetten van vele andere tuinbouwverenigingen uit de omgeving van Venlo zijn verwerkt) kunnen niettemin ten aanzien van de middenprijzen van een aantal voor het onderhavige gebied belangrijke produkten wel enkele conclusies worden getrokken:

middenprijs tomaten	0,63 ⁵	per kg
" glassla	0,16	" "
" augusten	1,44	" "
" stamprincessebonen	0,71 ⁵	" "
" natuursla	0,07	" stuk
" prei	0,37 ⁵	" kg
" rode peen	0,19 ⁵	" "
" stokprincessebonen	0,86 ⁵	" "

Deze prijzen blijken zowel wat de glas- als de opengrondsprodukten betreft zeer gunstig te zijn geweest. De wel bijzonder hoge prijzen der opengrondsprodukten waren veroorzaakt door de geringe produktie van groenten - zowel in het binnenland als in de landen van onze buitenlandse afnemers - ten gevolge van de natte zomer van 1956.

Op basis van deze prijzen is de produktie van vele opengrondsbedrijven in Nederland - ondanks de lage kg-opbrengst - winstgevend geweest. In Venlo, Blerick en Tegelen bleken echter slechts 11 van de 33 opengrondsbedrijven een voordelig resultaat te hebben opgeleverd. De oorzaak hiervan was dat belangrijke teelten zoals die van augurken en bonen in vele bedrijven nagenoeg geheel mislukten. De meeste bedrijven ondervonden nl. op de laag gelegen percelen overlast van het water, in tegenstelling tot de hoger gelegen zandgronden, waarop de groenteteelt in normale zomers veelal schade door verdroging ondervindt, doch welke percelen in 1956 de beste resultaten opleverden.

De uitkomsten der opengrondsbedrijven over 1956 waren dan ook in sterke mate afhankelijk van de gesteldheid van de waterhuishouding van de bodem. Vele bedrijven hebben het risico in dit opzicht verdeeld door de tuinbouw zowel op zwaardere als op lichtere gronden te beoefenen.

Het feit dat de resultaten der Blerickse bedrijven over 1956 gunstiger waren dan die der Venlose opengrondsbedrijven zal in belangrijke mate zijn toe te schrijven aan de omstandigheid dat de tuinbouw van Blerick grotendeels op zandgrond wordt beoefend alsook aan het feit, dat de voor Blerick belangrijke teelten van rode peen en prei in 1956 zeer rendabel zijn geweest.

g. Het inkomen per ondernemer over 1956

1. Algemeen

Onder het gezinsinkomen van de ondernemer wordt verstaan het bedrag, dat deze als verteerbaar inkomen ontvangt uit hoofde van:

- a. de rente van het eigen vermogen, belegd in het bedrijf;
- b. het loon als vergoeding voor de handenarbeid, gepresteerd door:
  - a. hemzelf
  - b. zijn gezinsleden
- c. het netto-overschot der bedrijfsexploitatie.

Dit is het gezinsinkomen dat de ondernemer uit zijn bedrijf ontvangt. Daarnaast kunnen uiteraard nog inkomsten uit andere bronnen zijn verkregen. De kennis van deze neveninkomsten is noodzakelijk voor het verkrijgen van inzicht in de besparingen. Hiertoe dienen nl. de privé-uitgaven met het bedrag van het totale inkomen te worden vergeleken.

In bijlage V (kolommen 9 en 10) zijn de voor elk dezer inkomenselementen berekende bedragen opgenomen.

2. Het inkomen uit het bedrijf

In tabel 7 is het gezinsinkomen vermeld, dat het bedrijf gemiddeld per ondernemer heeft opgeleverd. De bestanddelen daarvan zijn in procenten van het totale inkomen tot uitdrukking gebracht.

Tabel 7

HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF OVER 1956, GEMIDDELD PER ONDERNEMER, EN DE PROCENTUELE SAMENSTELLING DAARVAN

	Aantal bedrijven	Aantal ondernemers	Gezinsinkomen p. ondernemer uit het bedr	Samenstelling van het inkomen				Totaal
				Netto-over-schot	Handen-arbeid onder-nemer	Rente eigen ver-mogen	Handen-arbeid gezins-leden	
Opengrond bedrijven	33	34	6.050	12	75	13	24	100
w.v. in Venlo/ Tegelen	18	18	5.230	32	83	12	37	100
w.v. in Blerick	15	16	6.960	4	68	14	14	100
<u>Opengrond/glas-bedrijven</u>	25	30	8.780	21	55	13	11	100
<u>Glasbedrijven</u>	9	10	15.100	42	32	15	11	100
Bedrijven te Venlo/Tegelen	49	55	8.910	18	53	13	16	100
Blerick	18	19	6.860	3	69	16	12	100
Gem. van alle bedrijven	67	74	8.380	15	56	14	15	100

Het gezinsinkomen, dat gemiddeld ongeveer f. 8.400,- per ondernemer bedroeg, was voor de ondernemers der glasbedrijven aanmerkelijk hoger dan voor die der opengrondsbedrijven (inkomens van resp. f. 15.000,- en f. 6.000,- per ondernemer).

Gemiddeld werd $\pm 85\%$ van het inkomen verkregen door het beschikbaar stellen van de eigen arbeidskracht van de ondernemer

en diens gezinsleden en van het eigen vermogen. Het gunstige saldo der bedrijfsexploitatie vormde de resterende 15%. Dit saldo varieert per groep van 42% voor de glasbedrijven tot -32% voor de opengrondsbedrijven van Venlo/Tegelen.

Uit tabel 8 blijkt, hoe het gezinsinkomen per ondernemer over de bedrijven was gespreid.

Tabel 8

DE SPREIDING VAN HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF PER
ONDERNEMER OVER 1956
(aantal bedrijven per inkomensklasse)

Inkomensklasse	Totaal-generaal			Opengrond-bedr.			Open- grond/ glas- bedrij- ven	Glas- bedrij- ven	
	Totaal	waarvan in		Totaal	waarvan in				
		Venlo Tegelen	Blerick		Venlo Tegelen	Blerick			
Aantal ondernemers per bedrijf	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,1	1,2	1,1	
		%							
< 5.000	20	30	13	7	17	11	6	2	1
5.000 - 7.500	16	24	12	4	7	4	3	9	-
7.500 - 10.000	15	22	11	4	5	2	3	8	2
10.000 - 15.000	8	12	5	3	4	1	3	2	2
> 15.000	8	12	8	-	-	-	-	4	4
	67	100	49	18	33	18	15	25	9

Van de 67 bedrijven ontvingen de ondernemers van:

70% der bedrijven een inkomen hoger dan f. 5.000,-
46% " " " " " " f. 7.500,- en
24% " " " " " " f. 10.000,-.

De grote tegenstelling in het inkomensniveau der opengronds- en der glasbedrijven wordt geïllustreerd door het feit dat 90% van de ondernemers der glasbedrijven een inkomen verkreeg ten bedrage van minstens f. 7.500,- tegen nog geen 30% der ondernemers der opengrondsbedrijven. Van deze laatsten waren er 17 met een inkomen van minder dan f. 5.000,-.

3. De verteringen en de besparingen

Een vermelding van de bedragen welke gemiddeld voor consumptie- doeleinden aan het vermogen werden onttrokken, treft men aan in kolom 13 van bijlage V. Daarnaast in kolom 14 is het aandeel dat

daarvan door de fiscus voor directe persoonlijke belastingen is opgeëist, tot uitdrukking gebracht. Deze belastingaanslagen hebben betrekking op belastingen welke in 1956 werden voldaan. Zij betreffen voorlopige aanslagen over 1956, alsmede definitieve aanslagen over vorige jaren.

Tabel 9 beoogt een inzicht te geven in de mate waarin per inkomensklasse is gespaard, dan wel bedrijfsgelden voor consumptieve doeleinden werden aangewend. Voor dit doel is ook het inkomen dat werd verkregen uit bronnen welke buiten het bedrijf zijn gelegen, berekend en in bijlage V (kolom 10) vermeld.

Het totale inkomen is in tabel 9 tot uitdrukking gebracht. Na aftrek van het bedrag dat voor privé-doeleinden is opgenomen, resteert het bedrag der gespaarde of ontspaarde gelden.

VERGELIJKING PRIVE-OPNAMEN EN TOTAAL GEZINSINKOMEN
GEMIDDELD PER ONDERNEMER OVER 1956 PER INKOMENSKLASSE Tabel 9

	Aantal bedrijven	Aantal ondernemers	Gemidd. gezinsinkomen	Opgenomen voor privé	Gemidd. besparing	Gespaard		Ontspaard	
						Aantal ondernemers	+	Aantal ondernemers	-
< 5.000	15	16	3.870	4.780	1/910	4	1.390	12	1.680
5.000 - 7.500	18	23	6.210	6.210	-	10	1.430	13	1.100
7.500 -10.000	13	14	8.990	7.910	1.080	10	2.370	4	2.160
10.000 -15.000	11	11	11.800	9.010	2.790	9	4.320	2	4.060
>15.000	10	10	20.150	12.110	8.040	10	8.040	-	-
Totaal	67	74	8.950	7.440	1.510	58%	3.790	42%	1.650

Uit de tabel blijkt o.m. dat 58% der ondernemers een van belangrijk tot zeer belangrijk variërend bedrag van hun inkomen wisten te sparen. De overige 42% daarentegen, waarvan verreweg de meeste tot de lagere inkomenscategorieën behoorden, verteeden gemiddeld belangrijk meer dan zij aan inkomen verkregen. Voor het grootste deel dezer ondernemers (tot f. 7.500,- inkomen) werd daardoor gemiddeld een ontsparing becijferd. Voor een aantal hunner is de liquiditeitspositie uiteindelijk niet of slechts gedeeltelijk verslechterd. In totaal zagen nl. ± 30 ondernemers hun vermogen vergroot tengevolge van ontvangen erfenissen, schenkingen, oorlogsschade-uitkeringen e.d. In enkele gevallen daarentegen liep het vermogen tengevolge van schenkingen aan familieleden terug. Blijkens kolom 11 van bijlage V

beliepen deze vermogensmutaties per saldo gemiddeld f. 1.050,- per ondernemer.

h. De vermoedelijke resultaten over 1957

1. De voorlopige cijfers

Op grond van een berekening welke aan het einde van deze paragraaf nog nader zal worden toegelicht, becijferden wij van dezelfde 67 bedrijven waarvan de resultaten over 1956 werden berekend de vermoedelijke uitkomsten over 1957.

Deze voorlopige cijfers zijn in tabel 10 weergegeven.

Tabel 10

VOORLOPIGE CIJFERS BETREFFENDE DE BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER 1957

	Totaal	Opengrondsbedrijven			Open- grond/ glas- bedrij- ven	Glas- bedrij- ven
		Totaal	waarvan in			
			Venlo Tegelen	Blerick		
Aantal bedrijven	67	32	18	14	25	10
Opbrengsten	19.100	14.100	10.700	18.500	20.500	31.500
Kosten	17.100	14.000	12.100	16.500	18.200	24.400
Netto-overschot	2.000	100	1.400	2.000	2.300	7.100
Opbrengsten in % van de kosten	112	101	88	112	113	129
Idem over 1956 (groepe- ring der bedrijven op basis 1957)	109	94	85	102	113	130

Volgens deze voorlopige berekening is de rentabiliteit gemiddeld enkele punten verbeterd ten opzichte van 1956. Deze verbetering heeft zich blijkbaar alleen in de opengrondssector voorgedaan. Het gunstige of zeer gunstige niveau waarop de rentabiliteit der gemengde bedrijven en der glasbedrijven zich bevond, kon nl in 1957 worden gehandhaafd.

De rentabiliteitsverbetering beperkte zich in hoofdzaak tot de Blerickse bedrijven, waarvan de opbrengsten van f.102,- tot f. 112,- per f. 100,- kosten waren toegenomen. De opengrondsbedrijven van Venlo en Tegelen blijken nl. ook in 1957, volgens deze voorlopige gegevens gemiddeld verliesgevend te zijn geweest.

Tot de voorgestelde rentabiliteitsontwikkeling ten opzichte van 1956 hebben zowel toenemingen van opbrengsten als van kosten bijgedragen. De stijging der opbrengsten werd gemiddeld op 16%, die der kosten op 13% benaderd.

Voor de opengrondsbedrijven had de kostenstijging (ad 12%) grotendeels betrekking op de arbeidskosten, enerzijds als gevolg van een loonstijging welke (ook voor de overige bedrijven) gemiddeld op ongeveer 7%, d.i. $\pm 4\%$ van de kosten der opengrondsbedrijven, werd berekend, anderzijds als gevolg van de meerdere arbeid welke aan de teelt van 1957, in vergelijking met die van 1956, was verbonden.

Op de glasbedrijven werden de kosten (en de opbrengsten) o.m. beïnvloed door de uitbreiding van de glasopstand, alsmede door de daarmee gepaard gaande vergroting van de arbeidsbezetting. De zachte winter van 1957 had echter het bedrag der brandstofkosten gunstig beïnvloed, zodat het uiteindelijke kostenstijgingspercentage voor de glasbedrijven op 9% werd becijferd. Ten gevolge van het feit dat de glasuitbreiding zich in sterke mate in de gemengde bedrijven voordeed, terwijl deze bedrijven ook voor de opengrondsarbeid meer arbeidskrachten behoeften, was het kostenstijgingspercentage voor deze groep het hoogst, nl. 15%.

De kostenstijgingen waren mede het gevolg van de verhoging van het tarief dat als basis voor de renteberekening geldt, van 4 op 5% per jaar.

Een indruk van de mate waarin de diverse teelten tot de toeneming van de opbrengsten hebben bijgedragen kan, zij het met enige beperking, worden ontleend aan gegevens van de veiling te Venlo, welke cijfers - zoals bekend - ook de aanvoeren van de omliggende dorpen omvatten. Wij beperken ons hierbij tot enkele der voor Venlo, Blerick en Tegelen belangrijkste produkten, t.w.:

Tabel 11

AANVOER, MIDDENPRIJS EN OMZET OVER 1957 VAN ENKELE BELANGRIJKE
 PRODUKTEN IN PROCENTEN VAN 1956 VOLGENS GEGEVENS VAN DE VENLOSE
 VEILING

	1956 = 100			gem.prijs 1957
	hoeveelheid	prijs	omzet	
Tomaten	140	91	127	0,58
Glassla	112	67	75	0,105
Augurken	837	37	311	0,535
Stamprincessebonen	100	74	74	0,535
Natuursla	117	121	142	0,085
Rode peen	100	100	100	0,195
Prei	163	42	69	0,16
Witlof	108	63	68	0,36
Bloemkool	194	60	117	0,20

Hoewel de zomer en de herfst van 1957 eveneens zeer regenrijk waren, was de oogst van de meeste produkten (wel zeer in het bijzonder van augurken, doch met uitzondering van stambonen) aanmerkelijk groter. De groeivoorwaarden waren dan ook beter, dank zij vooral de zonnige periode van de eerste helft van de maand juli, waarin de gewassen zich krachtig konden ontwikkelen.

Toch konden vele (laag gelegen) percelen ook in 1957 het regenwater niet voldoende verwerken. Voor zover men in die gevallen niet genoodzaakt was om van een nateelt af te zien, kwam deze in de natte herfstperiode veelal niet voldoende tot haar recht. Zulks in tegenstelling tot de teelten op de hoger gelegen gronden, die een redelijke oogst verkregen.

De invloed van de waterhuishouding op het bedrijfsresultaat deed zich derhalve ook in 1957 in dit gebied krachtig gevoelen. Het grote verschil in rentabiliteit van de Blerickse opengrondstuinbouw ten opzichte van die van Venlo zal dan ook vrijwel zeker voor een belangrijk deel aan deze factor moeten worden toegeschreven.

Ten aanzien van de glasteelten kan worden opgemerkt, dat de grotere aanvoer van tomaten zowel door uitbreiding van deze teelt als door een hogere kg-opbrengst per eenheid van oppervlakte is ontstaan. Niettegenstaande het feit dat de prijs + 10% was gedaald, kan dan ook op een gunstig tomatenjaar worden teruggezien.

Tegenover deze gunstige ontwikkeling van de rentabiliteit der tomatenteelt staat een minder gunstige ten aanzien van de resultaten welke met de teelt van glassla werden behaald. De prijs was nl. met een derde ten opzichte van 1956 gedaald.

Ter verkrijging van inzicht in de mate waarin de glasoppervlakte van 1956 op 1957 werd uitgebreid is het grondgebruik van 67 bedrijven voor deze beide jaren in onderstaande tabel gemiddeld per bedrijf tot uitdrukking gebracht:

Tabel 12

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK OP 67 BEDRIJVEN IN 1956 EN 1957
GEMIDDELD PER BEDRIJF

	1956	1957	Uitbreiding of inkrim- ping in % van 1956
	are	are	
Staannd glas verwarmd	2,4	2,9	+ 21%
Staannd glas onverwarmd	11,2	12,1	+ 8%
Rolbak (dubbele opp.)	2,2	2,4	+ 9%
Totaal staannd glas	15,8	17,4	+ 10%
Platglas	1,4	1,2	∕ 14%
Totaal glas	17,2	18,6	+ 8%
Opengrond tuinbouw	186,5	186,4	0
Opengrond landbouw en veeteelt	33,1	28,1	∕ 15%
Totaal beteeld	236,8	233,1	∕ 2%
Dennebos, braak, verhuurd, alsmede erf, paden enz.	45,3	47,3	+ 4%
Totaal kadastraal	282,1	280,4	∕ 1%

2. De wijze van berekening der voorlopige resultaten

a. De opbrengsten

Tuinbouwprodukten

Deze opbrengsten zijn benaderd aan de hand van de netto-veilingomzetten, waarvan - op ons verzoek - per deelnemend bedrijf een opgave door de veiling werd verstrekt.

Landbouw- en veeteeltprodukten

Deze zijn, voor zover aanwezig, benaderd aan de hand van gegevens over 1956.

b. De kosten

De kosten zijn voor deze voorlopige berekening naar de volgende kostensoorten onderscheiden. (De belangrijkheid van elk dezer kostensoorten is door een percentage aangeduid.)

Arbeidslonen		± 48%
Kosten duurzame produktiemiddelen:		
1. afschrijving en rente	20%	
2. onderhoudskosten	<u>3%</u>	± 23%
Mest en stro		± 10%
Overige kosten		± 19%

Arbeidslonen

De lonen kunnen nader worden onderscheiden in betaalde en niet-betaalde lonen.

Voor de vaststelling der betaalde lonen is gebruik gemaakt van het op de bedrijven opgenomen netto uitbetaalde weekloon, verhoogd met een toeslag voor sociale lasten en loonbelasting.

Het bedrag der niet betaalde lonen, als vergoeding voor de handenarbeid van ondernemer(s) en gezinsleden, is aan de hand van de gegevens, welke ten aanzien van de arbeidsbezetting op de bedrijven over 1957 zijn verzameld, op basis van de bepalingen van de collectieve arbeidsovereenkomst en eveneens met een toeslag voor sociale lasten, gewaardeerd.

Kosten duurzame produktiemiddelen:

1. afschrijving en rente

De berekening van rente en afschrijving is volledig overeenkomstig de toelichting in bijlage I uitgevoerd, met dien verstande evenwel, dat het tarief op basis waarvan rente werd ingecalculleerd, gesteld is op 5% per jaar.

2. onderhoudskosten

Deze zijn evenals de overige kosten benaderd door een stijging t.o.v. 1956 van 6% aan te nemen.

Brandstoffen

Voor de benadering der brandstofkosten beschikten wij over een globale opgave, ons tijdens het bezoek door de desbetreffende deelnemers verstrekt.

Veekosten

Deze zijn voor zover zij op de bedrijven voorkwamen globaal aan de hand van deze kosten over 1956 benaderd.

Mest en stro

Voor de begroting hiervan is uitgegaan van een stijging t.o.v. 1956 van 5%, gebaseerd op bij een der deelnemende administratiekantoren verkregen gegevens ten aanzien van deze kosten over 1957.

Overige kosten

Deze zijn op overeenkomstige wijze begroot als de onderhoudskosten.

HOOFDSTUK III

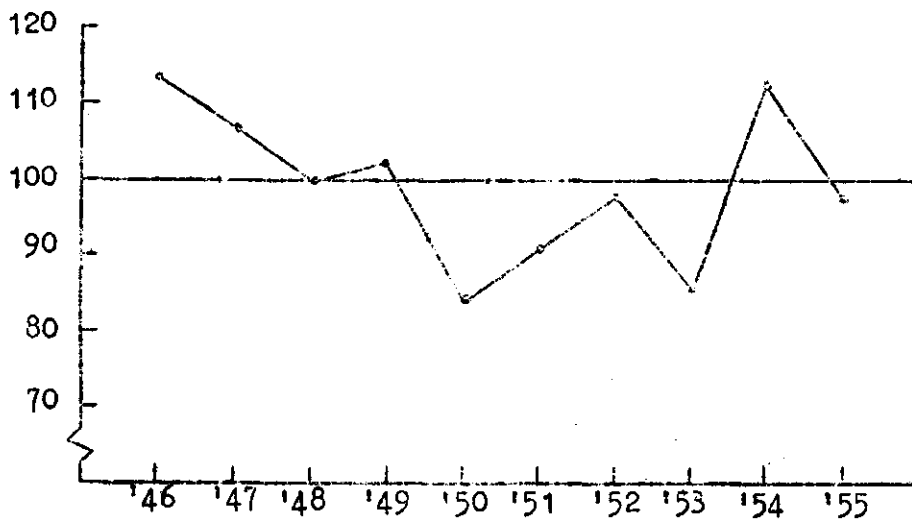
ZWIJNDRECHT EN OMSTREKEN

1. Algemeen

Het onderzoek naar de bedrijfsresultaten van tuinbouwbedrijven in Zwijndrecht e.o. dateert reeds van 1946. De resultaten werden becijferd tot en met het jaar 1955. Van de opbrengsten welke de ± 15 bij dit onderzoek ingeschakelde bedrijven over deze jaren per f.100,- kosten opleverden geeft onderstaande grafiek een beeld.

Grafiek 3

Opbrengsten per
f. 100,- kosten

In het kader van de uitbreiding welke het rentabiliteitsonderzoek in de tuinbouw ondergaat was het mogelijk het onderzoek een betere basis te verschaffen dan tot dusver het geval was. De verbetering komt tot uiting in een vergroting van het aantal bedrijven van de steekproef tot ongeveer 40, alsook in de keuze der bedrijven. Deze keuze had in zoverre willekeurig plaats uit door administratiekantoren verstrekte adressen, dat thans rekening kon worden gehouden met de bestaande verhoudingen ten opzichte van het bedrijfstype, de bedrijfsgrootte en de ligging der bedrijven.

Van de voornoemde verhoudingen kon een inzicht worden verkregen dank zij de medewerking van de veiling te Zwijndrecht, welke voor een anonieme verstrekking van de oppervlaktegegevens op basis van een door haar ingestelde enquête over het teeltjaar 1956 heeft willen zorgdragen. Wat de andere factoren, welke het bedrijfsresultaat beïnvloeden (b.v. vak-kennis van de ondernemers, grondsoort) betreft, moest de keuze aan het toeval worden overgelaten.

2. Het universum en de steekproef

Na aftrek van 28 bedrijven waarop met landbouw en/of fruitteelt gemengde tuinbouw plaats had, alsmede van 18 bedrijven welke te klein waren om aan een mankracht per jaar voldoende arbeid te verschaffen, resteerden 279 bedrijven, welke als universum voor de steekproef moesten dienen. Het steekproefpercentage bepaald zijnde op 15, zouden derhalve 42 bedrijven in het onderzoek dienen te worden betrokken. In feite zijn 43 bedrijven voor het onderzoek aangetrokken. Een vergelijking van de gerealiseerde steekproef met de ideale steekproef geeft het volgende beeld:

Tabel 13

VERGELIJKING VAN DE STEEKPROEF MET DE THEORETISCHE OPZET

	15% van het universum				Gerealiseerd			
	Zwijndrecht	Hendrik Ido Ambacht	Dubbeldam	Totaal	Zwijndrecht	Hendrik Ido Ambacht	Dubbeldam	Totaal
Oppervlakte in ha								
Platglas	4,3	1,4	3,6	9,3	3,9	2,0	3,1	9,0
Staadglas onverw.	2,3	0,6	0,3	3,2	2,1	0,9	0,2	3,2
Staadglas verw.	0,1	-	0,1	0,2	0,3	-	-	0,3
Opengrondsgronteelt	40,1	30,5	14,1	84,7	38,6	33,6	11,5	83,7
	46,8	32,5	18,1	97,4	44,9	36,5	14,8	96,2
Aantal bedrijven	23	13	6	42	23	14	6	43

Van 39 der voornoemde 43 bedrijven zullen in het volgende hoofdstuk de bedrijfsresultaten over 1956 worden weergegeven. 4 bedrijven konden namelijk eerst met ingang van 1957 worden ingeschakeld, aangezien deze bedrijven na hun verplaatsing tengevolge van onteigening in 1956 nog niet volledig in exploitatie waren geweest. De voorlopige resultaten dezer 43 bedrijven zijn in paragraaf h vermeld.

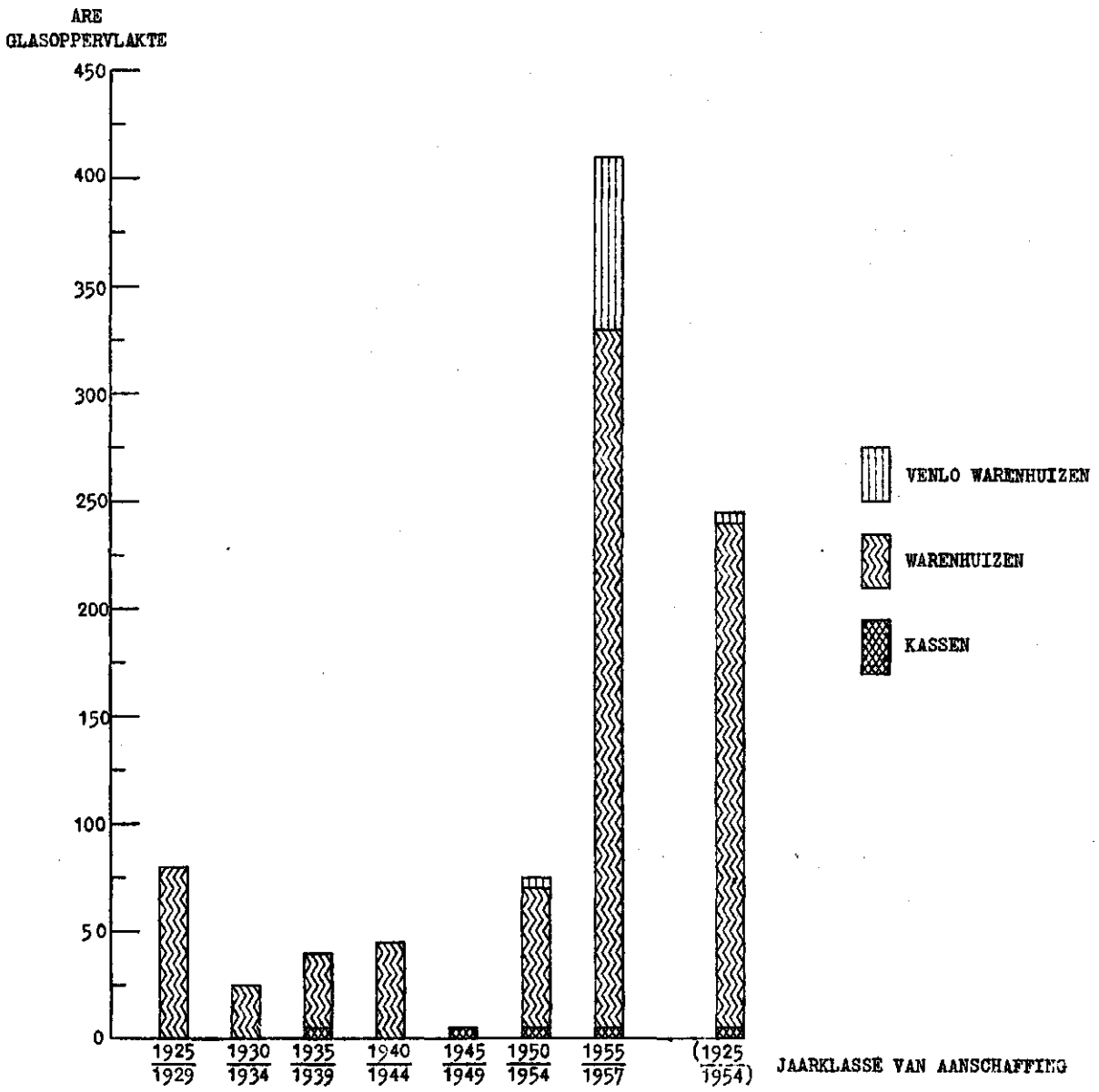
3. De resultaten van het onderzoek

a. De structuur van de tuinbouw

Bijlage VI geeft ons een globaal inzicht in de structuur van de tuinbouw, zoals deze in de tot groepen van een zelfde bedrijfstype verenigde bedrijven wordt uitgeoefend. Van de 39 deelnemende bedrijven blijken 12 tot de categorie der glasbedrijven, 17 tot die der opengrondsbedrijven en 10 tot de groep der in dit opzicht gemengde bedrijven te behoren. Beschouwen wij eerst de glasbedrijven dan blijkt, dat de platglasteelt (met gemiddeld 2450 ramen per bedrijf) in deze bedrijven verreweg de belangrijkste teeltvorm uitmaakt. In slechts 2 van de 12 bedrijven is de teelt onder staand glas van overwegende betekenis. Van deze staandglasteelt, welke op deze 12 bedrijven gemiddeld 13 are omvat, heeft ca. 25% met toepassing van verwarming plaats. Hoewel de staandglasteelt in dit gebied dus nog niet van grote betekenis is, heeft toch in sterke mate uitbreiding van het areaal plaats. Enerzijds wordt hiertoe platglas "omhooggebracht", anderzijds wordt ook tot aankoop van volledige warenhuizen (waaronder ook het Venlo-type) overgegaan. In onderstaande grafiek waarin de leeftijdsopbouw van het staande glas, voor zover op de 43 deelnemende bedrijven aanwezig, tot uitdrukking is gebracht, komt de sterke uitbreiding der laatste jaren duidelijk tot uiting.

GRAFIEK 4

INVENTARISATIE STAANDGLAS OP 43 STEEKPROEFBEDRIJVEN PER ULT. 1957

Bij vergelijking van deze groep van glasbedrijven met de beide andere groepen blijkt, dat de glasbedrijven in sterke mate gespecialiseerd zijn in het telen van komkommers onder platglas ($\pm 80\%$) in mindere mate onder staand glas (ca. 40%). Bij de platglasteelt is de verse rijenteelt verreweg het belangrijkste. In de opengrondsbedrijven treft men daarentegen onder de ruim 700 ramen platglas welke daarop gemiddeld in 1956 voorkwamen nagenoeg geen komkommerteelt aan. Ook in de "gemengde" bedrijven is de komkommerteelt, zowel onder plat- als onder staand glas slechts in geringe mate vertegenwoordigd. De verscheidenheid der teelten zowel onder platglas als in de opengrond is dermate groot, dat het niet mogelijk was deze teelten in bijlage VI op overzichtelijke wijze weer te geven. Op deze plaats zij slechts vermeld, dat de teelten van bloemkool, andijvie en sla wel tot de belangrijkste opengrondsteelten kunnen worden gerekend, terwijl van de platglas- teelten naast die van komkommers, die van stambonen moeten worden genoemd, alsook de combinatieteelten van sla en bloemkool, waarvan het glas veelal ten behoeve van de stambonenteelt wordt gelicht.

b. De arbeidsbezetting

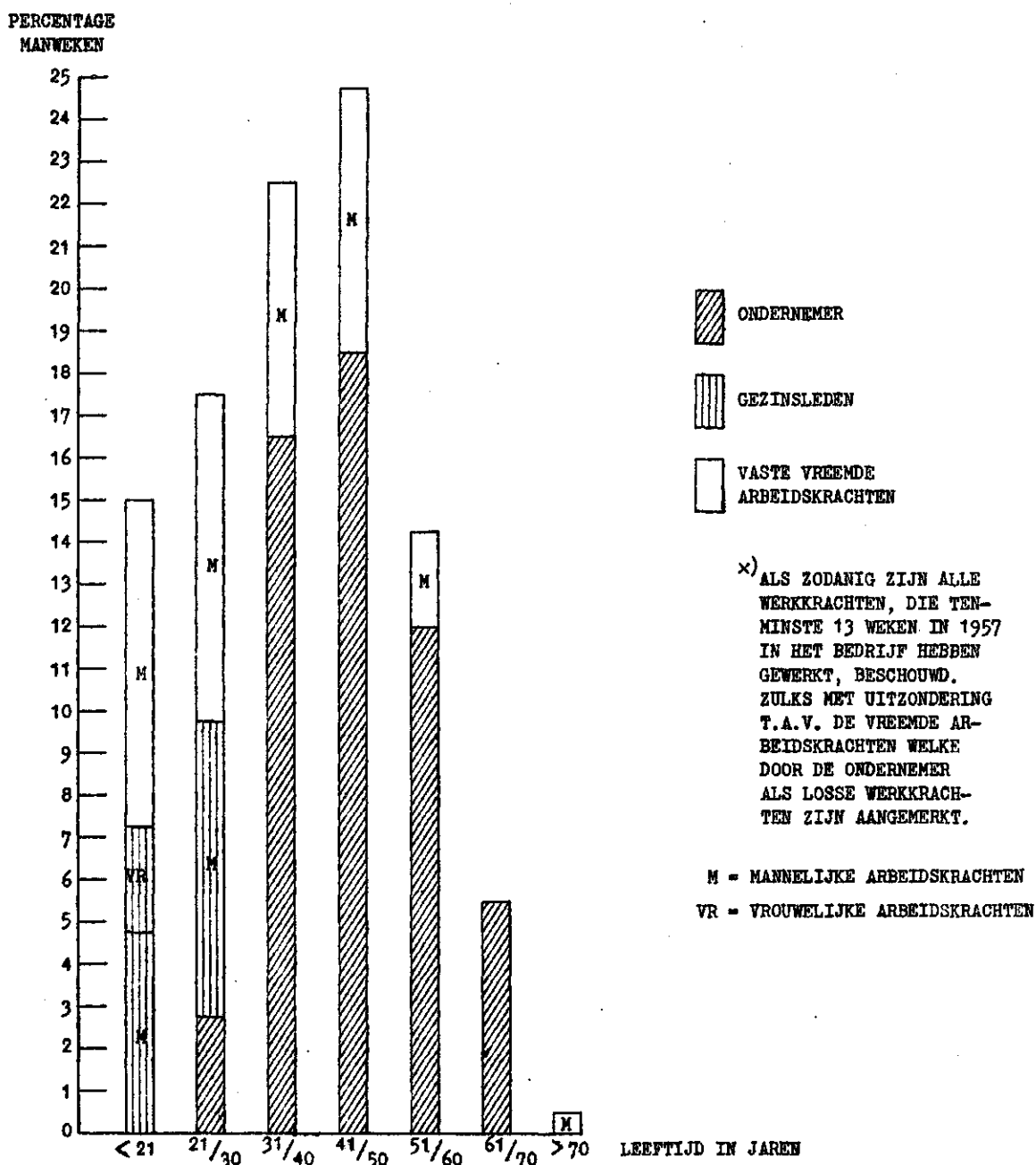
In bijlage VI is eveneens de arbeidsbezetting en de samenstelling daarvan gemiddeld per bedrijf weergegeven. De cijfers berusten op een opname van gegevens met betrekking tot de arbeidstijd van ondernemer(s), gezinsleden, vaste en vreemde arbeidskrachten gedurende het jaar 1956. Deze arbeidstijd is uitgedrukt in de normale werktijd gedurende een jaar van een volwaardige arbeider van 23 jaar en ouder volgens de normen van het collectieve arbeidscontract. Ten aanzien van de arbeid van jeugdige en vrouwelijke arbeidskrachten is hierbij een weging toegepast. Bedoelde arbeidstijd is aangeduid met de term: manjaar.

Uit het onderzoek is in de eerste plaats gebleken dat de arbeidsbezetting in 1956 gemiddeld $\pm 3,2$ manjaren per bedrijf heeft bedragen. Van deze bezetting maken de ondernemers voor ongeveer de helft, de gezinsarbeidskrachten voor 10% en de vreemde arbeidskrachten voor 40% deel uit. Het aantal ondernemers bedroeg voor 39 bedrijven 58, d.i. gemiddeld $1\frac{1}{2}$ ondernemer per bedrijf. De arbeidstijd dezer ondernemers is benaderd op 1,10 manjaren per ondernemer.

Van de leeftijdsopbouw van de vaste bezetting geeft grafiek 5 een beeld.

GRAFIEK 5

DE LEEFTIJDOPBOUW DER Z.G. VASTE ARBEIDSKRACHTEN^{x)} IN 43 BEDRIJVEN
(PROCENTUELE VOORSTELLING VAN HET AANTAL MANWEKEN IN 1957 PER LEEFTIJDSCATEGORIE)

c. De bedrijfsresultaten over 1956

De resultaten welke in bijlage VII uitvoeriger zijn weergegeven, zijn in onderstaande tabellen samengevat. Enkele belangrijke gegevens met betrekking tot de betaalde oppervlakte en de arbeidsbezetting zijn daaraan toegevoegd.

De gemiddelde uitkomsten van alle 39 bedrijven tezamen bedroegen over 1956:

Oppervlakte tuinbouw	213 are
waarvan onder glas	11 %
Arbeidsbezetting	3,2 manjaren
Opbrengsten	30.590
Kosten	<u>24.840</u>
Netto-overschot	<u>5.750</u>
<u>Opbrengsten in % van de kosten</u>	
Gewogen	123%
Ongewogen	119%
Standaardafwijking van de gemiddelde rentabiliteit	3,3

Dit gunstige gemiddelde resultaat liet zich bij een onderscheiding der bedrijven naar bedrijfstype, per bedrijfstypegroep als volgt becijferen.

Tabel 14

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1956 PER BEDRIJFSTYPE

	Glas-bedrijven	Glas/open-grondsbedrijven	Opengronds-bedrijven
Aantal bedrijven	12	10	17
Oppervlakte tuinbouw	171 are	155 are	278 are
Waarvan onder glas	25 %	12 %	4 %
Arbeidsbezetting	3,8 manj.	2,5 manj.	3,1 manj.
Opbrengsten	39.190	23.070	28.950
Kosten	30.760	19.460	23.830
Netto-overschot	8.430	3.610	5.120
<u>Opbrengsten in % v.d.kosten</u>			
Gewogen	127 %	119 %	121 %
Ongewogen	121 %	117 %	118 %
Standaardafwijking van het gemiddelde	7,9	5,9	4,4

Het blijkt dat de glasbedrijven zowel absoluut (f.8400,-) als relatief (127%) gemiddeld de gunstigste resultaten hebben afgeworpen. De rentabiliteit van de beide andere categorieën van bedrijven was gemiddeld (met resp. 119 en 121%) eveneens gunstig.

Bij de beoordeling van deze gemiddelde cijfers houde men er rekening mede, dat de variatie in de uitkomsten (blijkens de hoge standaardafwijking) van bedrijf tot bedrijf groot was. Dit geldt wel in het bijzonder voor de groep der glasbedrijven.

Het feit dat de gewogen gemiddelde rentabiliteitscijfers, hoger blijken te zijn dan de ongewogen cijfers wijst erop dat grote bedrijven over het algemeen winstgevender waren dan kleine(re) bedrijven. Van deze verschillen in winstgevendheid naarmate de bedrijven in grootte variëren is een gemiddeld beeld verschaft door de bedrijven naar de maatstaven: groot, middelgroot en klein in te delen. Als criterium voor deze onderscheiding golden de jaarkosten der bedrijven t.w.:

grote bedrijven	> f. 30.000,- kosten per jaar
middelgrote bedrijven	f. 15.000 - 30.000 kosten per jaar
kleine bedrijven	< f. 15.000,- kosten per jaar

In de volgende tabel waarin ook gegevens over de arbeidsbezetting en de oppervlakte zijn opgenomen, zijn de resultaten gemiddeld per grootteklasse per bedrijf tot uitdrukking gebracht. De cijfers zijn ontleend aan de bijlagen VI en VII.

Tabel 15

DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER 1956 PER GROOTTEKLASSE

	Grote bedrijven	Middelgrote bedrijven	Kleine bedrijven
Aantal bedrijven	12	19	8
Oppervlakte tuinbouw	350 are	161 are	133 are
Waarvan onder glas	12 %	11 %	5 %
Arbeidsbezetting	5,1 manj.	2,6 manj.	1,7 manj.
Opbrengsten	56.060	21.550	13.870
Kosten	41.850	19.610	11.750
Netto-overschot	14.210	1.940	2.120
<u>Opbrengsten in % v.d.kosten</u>			
Gewogen	134	110	118
Ongewogen	134	110	117
Standaardafwijking van het gemiddelde	5,7	4,6	4,0

Het verschil in rentabiliteit tussen de grote bedrijven enerzijds en de kleinere bedrijven anderzijds blijkt volgens deze tabel zeer groot te zijn geweest. Het netto-overschot bedroeg voor de grote bedrijven gemiddeld niet minder dan f.14.000,-, voor de overige bedrijven daarentegen slechts f.2.000,- per bedrijf.

In tabel 16 is het verband tussen de onderscheidingen naar bedrijfstype en naar bedrijfsgrootte ten aanzien van het aantal bedrijven en de rentabiliteit tot uitdrukking gebracht.

Tabel 16

DE BETREKKING TUSSEN DE ONDERSCHIEDING NAAR BEDRIJFSTYPE EN
BEDRIJFSGROOTTE
(ongewogen cijfers)

	Totaal		Groot		Middelgroot		Klein	
	aantal bedrij- ven	renta- bili- teit	aantal bedrij- ven	renta- bili- teit	aantal bedrij- ven	renta- bili- teit	aantal bedrij- ven	renta- bili- teit
Glas	12	121	6	140	5	98	1	(127)
Glas/opengrond	10	117	1	(133)	6	115	3	(116)
Opengrond	17	118	5	127	8	114	4	(115)
Totaal	39	119	12	134	19	110	8	117

Tussen haakjes: gemiddelde rentabiliteit van minder dan 5 bedrijven.

Het blijkt, dat de grote bedrijven zowel onder de glasbedrijven als onder de opengrondsbedrijven worden aangetroffen. De kleinere bedrijven treft men vrijwel uitsluitend in de opengronds- en in de gemengde bedrijven aan, zulks met uitzondering van een 5-tal middelgrote bedrijven, welke in de groep der glasbedrijven zijn gerangschikt. De ongunstige rentabiliteit welke voor deze 5 bedrijven gemiddeld werd becijferd (98) wijkt sterk af van de 6 grote glasbedrijven, welke opbrengsten de kosten gemiddeld met niet minder dan 40% (van de kosten) bleken te overtreffen.

Groepering der bedrijven naar de structuur van de arbeids-
bezetting

Bij rangschikking der bedrijven naar de structuur van de arbeidsbezetting is bij vorige rentabiliteitsonderzoekingen in diverse gebieden merendeels gebleken dat het gezinsbedrijf minder

om een vergelijking van de rentabiliteit van deze bedrijven met die der gezins- en familiebedrijven zinrijk te kunnen achten.

Uit tabel 18 waarin de betrekking tussen de onderscheiding naar bedrijfstype, bedrijfsgrootte en structuur van de arbeidsbezetting ten aanzien van het aantal bedrijven en de rentabiliteit tot uitdrukking is gebracht, kan o.m. worden geconstateerd dat de rentabiliteit van de gezins- en familiebedrijven in elk der onderscheiden bedrijfstypegroepen lager was dan de rentabiliteit van de personeelsbedrijven dezer groepen.

Tabel 18

DE BETREKKING TUSSEN DE ONDERSCHIEDING DER BEDRIJVEN NAAR TYPE, GROOTTE, RESP. STRUCTUUR VAN DE ARBEIDSBEZETTING TEN AANZIEN VAN HET AANTAL BEDRIJVEN EN DE RENTABILITEIT (ONGEWOGEN GEMIDDELDE)

	Glasbedrijven		Glas/opengrondsbedrijven		Opengrondsbedrijven		Totaal	
	aantal bedrijven	rentabiliteit	aantal bedrijven	rentabiliteit	aantal bedrijven	rentabiliteit	aantal bedrijven	rentabiliteit
<u>Personeelsbedrijven</u>								
groot	6		1		2		9	135
middelgroot	4		3		4		11	109
klein	1		1		1		3	(126)
	11	124	5	121	7	118	23	121
<u>Gezins- of familiebedrijven</u>								
groot					3		3	(132)
middelgroot	1		2		3		6	108
klein			2				2	(114)
	1	(98)	4	(118)	6	117	11	116
<u>Eenmansbedrijven</u>								
middelgroot			1		1		2	(124)
klein					3		3	(111)
			1	(98)	4	(121)	5	116
<u>Totaal</u>								
groot	6	140	1	(133)	5	127	12	134
middelgroot	5	98	6	115	8	114	19	110
klein	1	(127)	3	(116)	4	(115)	8	117
Totaal generaal	12	121	10	117	17	118	39	119

Tussen haakjes: gemiddelde rentabiliteit van minder dan 5 bedrijven

De rentabiliteit bij een onderscheiding der bedrijven naar leeftijdsklassen der ondernemers.

In tabel 19 hebben wij voor 36 bedrijven het ongewogen gemiddelde rentabiliteitscijfer per leeftijdsklasse der ondernemers weergegeven. Een nadere specificatie had hierbij plaats per bedrijfstype. Aangezien op 13 van de 39 bedrijven meer dan 1 ondernemer werkzaam was, is als leeftijdsklasse de gemiddelde leeftijd aangehouden, althans in de gevallen waarin de ondernemers broeders waren (8 bedrijven). Bij de vader-zoon relatie zijn de bedrijven niet in de beschouwing betrokken, indien sprake was van een vader met één zoon (3 bedrijven). In de gevallen waarin twee of meer zoons als ondernemer in het bedrijf waren opgenomen (2 bedrijven) is de gemiddelde leeftijd van deze zoons voor de klassering aangehouden.

Tabel 19

DE RENTABILITEIT PER LEEFTIJDSCLASSE VAN DE ONDERNEMERS
(ongewogen cijfers)

Ondernemers	Totaal		Opangronds bedrijven		Overige bedrijven	
	aantal bedrij- ven	gem. renta- bili- teit	aantal bedrij- ven	gem. renta- bili- teit	aantal bedrij- ven	gem. renta- bili- teit
Jonger dan 40 jaar	11	127	5	130	6	125
40 - 50 jaar	14	122	7	118	7	126
50 jaar en ouder	11	111	5	107	6	115

Uit de tabel blijkt dat de ondernemers van 50 jaar en ouder dooreengenomen een minder winstgevende exploitatie hadden dan de jongere tuinders.

d. De spreiding van de gemiddelde rentabiliteit

De spreiding van de gemiddelde rentabiliteit is in bijlage VIII grafisch voorgesteld. Ter onderscheiding van de winstgevende bedrijven ten opzichte van de bedrijven waarvoor een verlies werd becijferd, zijn in de voornoemde bijlage verticale lijnen ter hoogte van het getal 100 getrokken. Het aantal bedrijven dat ter rechterzijde van deze lijnen wordt aangetroffen, bedraagt 30. Dit betekent dus dat de kosten van 30 van de 39 bedrijven door de opbrengsten werden gedekt, terwijl voor 9 bedrijven verlies werd

becijferd. Behoudens een enkele uitzondering bleven deze verliezen tot ten hoogste 10% van de kosten beperkt. Van elke bedrijfstypegroep waren er 3 bedrijven met verliesgevende exploitatie. Al deze bedrijven bleken - op een na - tot de middelgrote bedrijven te behoren. De opbrengsten der winstgevendste bedrijven bleken van 100 tot 150 à 170% van de kosten te variëren, zulks met uitzondering van de kleine bedrijven, waarvan het gunstigste resultaat tot f. 120,- à f.130,- (opbrengsten per f.100,- kosten) beperkt bleef.

e. De kosten

In bijlage VII zijn de totale jaarkosten welke gemiddeld voor bedrijven van een zelfde bedrijfstype resp. bedrijfsgrootte werden berekend, nader gespecificeerd. In onderstaande tabel zijn deze kostenelementen in procenten van het totaal tot uitdrukking gebracht.

Tabel 20

DE PROCENTUELE SAMENSTELLING VAN DE KOSTEN OVER 1956

	Totaal	Glas	Glas/ open- grond	Open- grond	Groot	Middel	Klein
Aantal bedrijven	39	12	10	17	12	19	8
Afschrijving, rente, huur en pacht	20	22	19	18	21	19	16
Gewaardeerd loon ondernemers	28	22	31	34	25	30	44
Gewaardeerd loon gezinsleden	4	1	8	4	2	6	3
Betaald loon	19	27	12	15	22	16	12
Onderhoud	4	4	4	4	4	4	4
Mest en stro	10	10	10	9	11	9	7
Overige materialen	9	9	10	10	10	10	7
Overige kosten	6	5	6	6	5	6	7
	100	100	100	100	100	100	100

f. De opbrengsten

De produktie van de opengrond ondervond in 1956 de nadelige invloed van de vele regens gedurende de zomermaanden. Vooral de oogst van stok- en stambonen was daardoor belangrijk kleiner dan normaal. Dit nadeel werd echter ruimschoots goedge maakt door de

hoge prijzen welke de produkten opbrachten. Een uitzondering geldt in dit opzicht voor de grote aanvoer van natuursla, waarvan een belangrijk gedeelte doordraaide. Ook voor komkommers en tomaten werden hoge prijzen betaald, zulks in tegenstelling tot glassla en radijs, voor welke teelten bovendien de groeivoorwaarden, ten gevolge van het optreden van vorst, ongunstig zijn geweest.

Tabel 21 geeft een beeld van de gemiddelde prijzen der belangrijkste produkten over 1956. Aan deze gegevens welke ontleend zijn aan de jaarverslagen der Zwijndrechtse veiling, is een vermelding van de relatieve belangrijkheid dezer produkten toegevoegd.

Tabel 21

GEMIDDELDE VEILINGPRIJZEN OVER 1956

Produkten	Eenheid	Omzet 1956 in % van totale omzet	Gem. prijs in 1956
Bloenkool	st.	18,4	0,27
Komkommers	st.	17,1	0,29
"	kg	4,2	0,27
Witlof	kg	6,2	0,62
Glassla	st.	5,9	0,16
Andijvie	kg	5,7	0,22
Stok en stambonen	kg	5,3	0,74
Natuursla	st.	5,1	0,06
Tomaten	kg	4,5	0,61
Sluitkool	kg	3,4	0,16
Radijs	bos	2,8	0,14
Uien	kg	1,1	0,20
Overige produkten		20,3	
Totale omzet (excl. fruit)		100,0	

g. Het inkomen per ondernemer over 1956

1. Het inkomen uit het bedrijf

Een overzicht van het inkomen per ondernemer is opgenomen in bijlage IX. Gemiddeld werd uit hoofde van verrichte handarbeid, rente van eigen vermogen en netto-overschot, per ondernemer een inkomen uit het bedrijf verkregen van f. 9.790,-, aan welk bedrag nog f. 630,- moet worden toegevoegd wegens vergoeding

van arbeid, welke door gezinsleden werd verricht.

De groep der glasbedrijven verkreeg gemiddeld een gezinsinkomen uit het bedrijf van f. 12.530,-. Voor de beide andere bedrijfstypegroepen lag dit inkomen op hetzelfde bedrag van f.9.550,-. Voor de grote, de middelgrote en de kleine bedrijven werden de gezinsinkomens gemiddeld op resp. f. 13.700,-, f.8.200,- en f. 7.300,- per ondernemer becijferd.

De procentuele samenstelling dezer inkomensbedragen vindt men in onderstaande tabel vermeld.

Tabel 22

HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF OVER 1956, GEMIDDELD PER ONDERNEMER, EN DE PROCENTUELE SAMENSTELLING DAARVAN

	Aantal bedrijven	Aantal ondernemers	Gezinsink. per ondern. uit het bedrijf	Samenstelling van het inkomen				Totaal
				Nettooverschot	Handenarbeid ondernemer	Rente eigen vermogen	Handenarbeid gezinsleden	
Glasbedrijven	12	17	12.530	47	38	14	1	100
Glas/opengrondsbedrijven	10	13	9.550	29	49	10	12	100
Opengrondsbedrijven	17	28	9.550	33	51	9	7	100
Grote bedrijven	12	25	13.740	50	36	11	3	100
Middelgrote bedrijven	19	24	8.150	19	58	11	12	100
Kleine bedrijven	8	9	7.270	26	63	6	5	100
Gen. van alle bedrijven	39	58	10.420	37	46	11	6	100

Uit tabel 23 blijkt, hoe het gezinsinkomen per ondernemer over de bedrijven was gespreid.

Tabel 23

DE SPREIDING VAN HET GEZINSINKOMEN UIT HET BEDRIJF PER ONDERNEMER OVER 1956

(aantal bedrijven per inkomensklasse)

Inkomensklasse	Totaal	Glas	Glas/opengrond	Opengrond	Groot	Middel	Klein
Aantal ondernemers per bedrijf	1,5	1,4	1,3	1,7	2,1	1,3	1,1
	%						
< 5.000	2	5	2	-	-	2	-
5.000 - 7.500	12	30	2	2	8	1	7
7.500 -10.000	8	21	1	3	4	1	4
10.000 -15.000	9	23	2	4	3	4	4
>15.000	8	21	5	1	2	6	2
	39	100	12	10	17	12	19
							8

Deze spreidingstabel geeft een gunstig beeld van de inkomensverdeling over de diverse ondernemers te zien. Slechts 2 (middelgrote glas-)bedrijven leverden een gezinsinkomen van minder dan f. 5.000,- per ondernemer op. Het percentage der bedrijven met een inkomen beneden f. 7.500,- per ondernemer bleef tot 35% beperkt. Trekken wij de scheidingslijn bij een inkomen van f. 10.000,- dan blijkt dat 44% der ondernemers een inkomen hebben genoten, dat deze f.10.000,- te boven gaat. Aan 21% der ondernemers bleek het bedrijf zelfs een inkomen van meer dan f. 15.000,- per ondernemer te hebben opgeleverd.

Bij de groepering naar bedrijfstype zien wij de hogere inkomens relatief sterker in de glasbedrijven, zwakker in de opengrondsbedrijven vertegenwoordigd. Dit geldt eveneens resp. voor de "grote" en de "kleine" bedrijven. Men lette in dit verband op de hoge percentages, waarmede het netto-overschot der glasbedrijven resp. der grote bedrijven blijkens tabel 22 deel uitmaakte van het totale gezinsinkomen, in tegenstelling tot de lagere percentages der overige bedrijven.

2. De verteringen en de besparingen

Tot dusver is gesproken over het inkomen, dat per ondernemer uit het bedrijf werd verkregen. Daarnaast zijn in vele gevallen echter nog inkomens uit andere bronnen (b.v. beleggingen) aan het vermogen van de ondernemer toegevloed. Hoewel niet tot het inkomen behorende, zijn er ten slotte ook nog de incidenteel voorkomende erfenissen en schenkingen, de verschillen tussen gereali-seerde waarden en de boekwaarden e.d., welke een verhogende dan wel verlagende invloed op de berekende vermogensaanwas uitoefenden. Dezebestanddelen van de vermogensaanwas zijn in bijlage IX resp. in de kolommen 9, 10 en 11 tot uitdrukking gebracht en in kolom 12 getotaliseerd. Daarnaast, in kolom 13, is het bedrag vermeld, dat gemiddeld voor consumptieve doeleinden aan het vermogen van de ondernemer werd onttrokken. Het aandeel dat daarvan door de fis-cus voor directe persoonlijke belastingen is opgeëist, is in kolom 14 verantwoord.

In onderstaande tabel is getracht een indruk te geven van de mate waarin per inkomensklasse werd gespaard. Daartoe zijn de privé-opnemingen met het totale gezinsinkomen (kolommen 9 + 10 van bijlage IX) vergeleken. Wij zien dat gemiddeld ruim f.3.900,-

per ondernemer werd bespaard. Besparingen hadden door 88% der ondernemers plaats en wel in een mate welke van geringe tot zeer belangrijke bedragen (afhankelijk van het inkomensniveau) varieerde. Slechts ten aanzien van 12% der ondernemers werden ontsparingen waargenomen tot een bedrag van gemiddeld f.1.400,- per ondernemer.

Behalve door de voornoemde besparingen uit het inkomen werd ten aanzien van enkele bedrijven ook uit andere hoofde (erfenis, schenking e.d.) nog tot de aanwas van het vermogen bijgedragen. Per ondernemer beliepen deze bedragen gemiddeld een bedrag van f.700,-.

Tabel 24

VERGELIJKING PRIVE-OPNAMEN EN TOTAAL GEZINSINKOMEN PER ONDERNEMER
OVER 1956 PER INKOMENSKLASSE

Inkomensklasse	Aantal bedrijven	Aantal ondernemers	Gemidd. gezinsinkomen	Opgenomen voor privé	Gemiddelde besparing	Gespaard		Ontspaard	
						aantal ondernemers	+	aantal ondernemers	-
< 5.000	2	3	3.320	3.880	560	2	200	1	2.080
5.000 - 7.500	11	17	6.170	5.830	340	12	1.110	5	1.510
7.500 -10.000	8	8	8.510	5.590	2.920	8	2.920	-	-
10.000 -15.000	9	17	11.270	6.790	4.480	16	4.760	1	10
>15.000	9	13	19.270	9.690	9.580	13	9.580	-	-
Totaal	39	58	10.770	6.840	3.930	88%	4.660	12%	1.380

h. De vermoedelijke bedrijfsresultaten over 1957

1. De voorlopige cijfers

Voor het jaar 1957 kan over de gegevens van 43 bedrijven worden beschikt tegen 39 in 1956.

Ter verkrijging van een indruk van de rentabiliteit dezer 43 bedrijven zijn in tabel 25 voorlopige cijfers opgenomen, welke ten dele op schattingen berusten. Op de wijze waarop deze cijfers werden berekend, wordt nader in dit hoofdstuk teruggekomen.

Tabel 25

VOORLOPIGE CIJFERS BETREFFENDE DE BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER 1957

Bedrijfstype	Aantal bedrijven	Arbeidsbezetting	Opbrengsten	Kosten	Nettooverschot	Opbrengst per f.100,- kosten (gew.)
1	2	3	4	5	6	7
Overwegend glas	13	3,8	43.400	36.600	6.800	118
Glas/opengrond	15	3,0	26.900	25.300	1.600	106
Overwegend opengrond	15	2,6	22.500	20.900	1.600	107
Gem. van alle bedrijven	43	3,1	30.400	27.300	3.100	111

De gemiddelde rentabiliteit over 1957 voor de gehele tuinbouw in dit gebied werd voorlopig op 111 becijferd tegen 123 over 1956. Blijkens tabel 26 lijkt deze ongunstige ontwikkeling vooral het gevolg te zijn geweest van de gestegen kosten. Aangezien deze toeneming der kosten echter sterk is beïnvloed door de uitbreiding van het glasareaal moet de oorzaak ervan ook in belangrijke mate aan de opbrengstzijde worden gezocht.

Tabel 26

VERMOEDELIJKE ONTWIKKELING VAN DE RENTABILITEIT VAN 1956 OP 1957 VAN 39 (DEZEELFDE) BEDRIJVEN

Bedrijfstype	Aantal bedrijven-groepering 1957	Rentabiliteit 1956	Opbrengsten	Kosten	Rentabiliteit 1957
			1956 = 100		
Overwegend glas	10	131	105	117	118
Glas/opengrond	15	125	96	112	106
Overwegend opengrond	14	113	96	101	108
Gem. van alle bedrijven	39	123	99	110	111

Van de verhouding van de opbrengsten over 1957 ten opzichte van die van 1956 geeft onderstaande tabel een indruk. De gegevens zijn ontleend aan de jaarverslagen van de veiling Zwijndrecht en omstreken.

DE VERHOUDING VAN DE VEILINGOMZETTEN 1957 : 1956

Produkten	Een- heid	In % van totale omzet 1957	1956 = 100		prijs
			hoe- veel- heid	om- zet	
Komkommers	st.	25,9	158	150	95
"	kg	3,5	99	83	84
Bloemkool	st.	9,9	98	53	54
Natuursla	st.	7,3	87	142	163
Witlof	kg	5,8	112	91	81
Tomaten	kg	5,6	143	123	86
Stok- + stambonen	kg	5,1	122	94	77
Andijvie	kg	5,1	115	90	78
Glassla	st.	4,7	120	79	66
Radijs	bos	3,6	99	125	126
Sluitkool	kg	1,7	71	49	69
Uien	kg	1,1	135	101	75
Overige produkten		20,7		100	
Totaal (excl. fruit)		100,0		99	

Hoewel de produktiewaarden door het regenachtige zomer- en najaarsweer voor de opengrondsteelten in de meeste gevallen ook in 1957 verre van ideaal waren, was de aanvoer van deze produkten belangrijk hoger dan in 1956. Doch ook voor de - minder sterk van de weersgesteldheid afhankelijke - glasprodukten zien we een aanmerkelijke stijging van de aanvoer. De oorzaak hiervan moet vooral worden gezocht in de uitbreiding van het glasareaal, alsmede in het feit dat in 1957 zeer veel platglas "omhoog werd gebracht". Door dit laatste feit werd nl. per eenheid van oppervlakte een veel grotere komkommerproduktie verkregen.

Tabel 28 (pagina 48) geeft van deze omvangrijke mutaties in de glasopstand, vooral ten aanzien van de groep der glasbedrijven, een duidelijk beeld. De komkommerprijzen welke in 1956, als gevolg van de mislukking van de augurken- teelt, hoog waren, ondergingen blijkens tabel 27 een daling met 5%. Houdt men echter rekening met het feit dat de vroege komkommers in 1957 (door de grotere omvang van de produktie onder staand glas) sterker waren vertegenwoordigd dan in 1956, dan is deze prijsdaling in feite veel groter geweest.

De bittere smaak der onder staand glas geteelde komkommers zal hiertoe ongetwijfeld mede hebben bijgedragen. De sterke mate waarin de rentabiliteit der glasbedrijven ten opzichte van 1956 is gedaald, wordt door deze prijsontwikkeling voor een groot deel verklaard.

De hoge prijzen van 1956 ondergingen in 1957 ook ten aanzien van de meeste overige produkten welke voor dit gebied van betekenis zijn een daling, welke veelal in onvoldoende mate door de grotere produktie werd gecompenseerd. Vooral de prijzen van zomerbloemkool waren uiterst laag, terwijl de najaarsteelt van dit gewas vrijwel mislukte. Natuursla en radijs gaven daarentegen, als uitzondering op het algemene beeld, een gunstige prijsontwikkeling te zien.

Het feit dat de bedrijfsuitkomsten ook voor de opengrondsbedrijven en de gemengde bedrijven minder gunstig waren dan in 1956 lijkt op grond van het bovenstaande eveneens aannemelijk.

Tabel 28

HET GRONDGEBRUIK VAN 39 BEDRIJVEN IN 1956 EN 1957 UITGEDRUKT
IN AREN GEMIDDELD PER BEDRIJF
(groepering 1956)

	Totaal (39 bedrijven)		12 glasbedrijven		Overige (27)bedr.							
	1956	1957	1956	1957	1956		1957					
Aantal ramen platglas (stuks)	1320	870	2450	1330	820	670						
Waarvan komkommers	49%	40%	78%	70%	10%	12%						
<u>Staannd glas verwarmd</u>												
Komkommers	0,6	2,2	2,2	7,1	-	-						
Tomaten	-	0,5	-	1,6	-	-						
Overig	0,4	1,0	0,2	2,9	1,2	3,4	0,4	9,1	0,1	0,1	0,1	0,1
<u>Staannd glas onverwarmd</u>												
Komkommers	1,5	5,2	2,7	10,9	0,9	2,7						
Tomaten	3,3	4,8	2,4	4,3	3,6	5,1						
Overig	1,5	6,3	1,5	11,5	4,1	9,2	2,4	17,6	0,3	4,8	1,1	8,9
Totaal staannd glas	7,3	14,4	12,6	26,7	4,9	9,0						
<u>Platglas</u>	36,7	28,6	76,4	51,3	20,1	18,0						
<u>Opengronds tuinbouw</u>	169,0	172,0	82,0	78,0	208,0	214,0						
Totaal Tuinbouw	213	215	171	156	233	241						

2. De wijze van berekening der voorlopige resultaten

(1) De opbrengsten

De opbrengsten zijn benaderd aan de hand van de veilingomzetten, waarvan - op ons verzoek - per deelnemend bedrijf

een opgave door de veiling werd verstrekt. Deze opgaven geschiedden op grond van machtigingen welke hiertoe door de deelnemers waren verleend.

De veilingomzetcijfers zijn door ons gecorrigeerd door deze te verminderen met de veilingkosten resp. heffingen en kistenhuur. De overige opbrengsten zijn benaderd door dezelfde verhouding, waarin zij in 1956 ten opzichte van de totale opbrengsten stonden, ook voor 1957 aan te houden.

(2) De kosten

De kosten zijn voor deze voorlopige berekening naar de volgende kostensoorten onderscheiden. (De belangrijkheid van elk dezer kostensoorten is door een percentage aangeduid):

arbeidskosten	+ 51%
afschrijving en rente	+ 18%
materialen	+ 19%
overige kosten	+ 12%

Arbeidslonen

De lonen kunnen nader worden onderscheiden in betaalde en niet-betaalde lonen.

Voor de vaststelling der betaalde lonen is gebruik gemaakt van het op de bedrijven opgenomen netto-uitbetaaldeweekloon, verhoogd met een toeslag voor sociale lasten en loonbelasting.

Het bedrag der niet-betaalde lonen als vergoeding voor de handenarbeid van ondernemer(s) en gezinsleden, is aan de hand van de gegevens welke ten aanzien van de arbeidsbezetting op de bedrijven over 1957 zijn verzameld, op basis van de bepalingen van de collectieve arbeidsovereenkomst en met een toeslag voor sociale lasten gewaardeerd.

Afschrijving en rente

De berekening van rente en afschrijving is overeenkomstig de toelichting in bijlage I uitgevoerd met dit verschil evenwel dat het tarief op basis waarvan rente werd ingecalculeerd, gesteld is op 5% per jaar.

Materialen:

Voor de benadering van de brandstofkosten stonden ons globale opgaven van het brandstoffenverbruik ten dienste, welke

ons door de desbetreffende deelnemers waren verstrekt.

De kosten van mest en stro en overige materialen zijn door ons benaderd in overleg met 2 administratiekantoren, die de administratie van $\pm 2/3$ deel van de 43 deelnemende bedrijven verzorgen.

Overige kosten

Deze kosten zijn benaderd door dezelfde verhouding waarin zij in 1956 ten opzichte van de totale kosten stonden, ook voor 1957 aan te houden.

TOELICHTING WIJZE VAN BEREKENING DER CIJFERS OVER 1956

1. D e b e d r i j f s r e s u l t a t e n

De bedrijfsresultaten zijn bepaald volgens de bij het L.E.I. gebruikelijke methode. Deze houdt in, dat rente en afschrijving van de duurzame produktiemiddelen zijn gebaseerd op de vervangingswaarde en dat kosten, welke niet tevens uitgaven zijn (handenarbeid van de ondernemer en zijn gezin, rente van eigen kapitaal e.d.) zijn gewaardeerd. De nodige waarderingen werden door het L.E.I. uitgevoerd.

Ten aanzien van de in de bijlagen III en VII onderscheiden kostenelementen valt het volgende op te merken.

a. Kosten

R e n t e , a f s c h r i j v i n g , h u u r e n p a c h t ,
g r o n d - e n p o l d e r l a s t e n

Over de waarde van de grond, voor zover in eigendom, is 4% rente berekend; voor de overige duurzame produktiemiddelen is, evenals voor het bedrijfskapitaal, 4% rente berekend over het gemiddeld geïnvesteerde bedrag. Deze rente is berekend onafhankelijk van het feit of met eigen of vreemd vermogen wordt gewerkt, dus of werkelijk rente wordt betaald.

Voor klein-gereedschap is geen afschrijving toegepast; de aanschaffingen gedurende het boekjaar zijn als kosten (onderhoud) geboekt.

Voor pachtbedrijven is opgenomen de werkelijk betaalde pacht, verminderd met de getaxeerde huurwaarde van een eventueel op het gepachte bedrijf aanwezige woning waarvan de huur in de totale pachtsom van het bedrijf begrepen is.

Voor zover grond- en polderlasten ook betrekking hebben op een eigen woning, is daarvoor een geschat bedrag in mindering gebracht.

A r b e i d s k o s t e n

Voor vreemd personeel zijn de werkelijk betaalde lonen en sociale lasten opgenomen. Voor de handenarbeid, die door de ondernemer en zijn gezinsleden is verricht, is het loon berekend.

Hiertoe is de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid geschat.

Deze arbeid is gewaardeerd overeenkomstig het loon (vermeerderd met sociale lasten), volgens de collectieve arbeidsovereenkomst voor resp. volwassen arbeiders, vrouwen en jeugdigen.

W e r k d o o r d e r d e n

Hieronder zijn opgenomen de werkzaamheden, welke eventueel met bijlevering van materiaal en/of gebruik van eigen werktuigen, tegen een overeengekomen bedrag zijn aangenomen.

L e i d i n g , t o e z i c h t e n r i s i c o

Voor het geven van leiding en toezicht en voor het dragen van risico door de tuinbouwer is, zoals reeds vermeld, geen bedrag onder de kosten opgenomen. Dit zou alleen mogelijk zijn geweest, indien voor de beloning van deze functies bruikbare - objectieve - normen bekend zouden zijn, hetgeen niet het geval is.

O n d e r h o u d

Hieronder konden uiteraard niet worden opgenomen de loonkosten van door eigen personeel, gezinsleden of ondernemers uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden. Bedragen, die door de administratiekantoren als onderhoud werden opgegeven, maar die naar onze maatstaven als vernieuwingen moesten worden aangemerkt, zijn niet hierin opgenomen.

M a t e r i a l e n

Deze rubriek omvat de kosten van brandstoffen, grond, bestrijdingsmiddelen, zaad en pootgoed, bind- en steunmateriaal, enz., dus bedrijfsbehoeften die in het algemeen in één keer in het productieproces opgaan. De mest- en strokosten zijn, gezien het belang van deze post, afzonderlijk opgenomen.

V e e k o s t e n

Deze post bevat in hoofdzaak kosten van vervoer, welke volledig overeenkomstig de opgaven zijn opgenomen.

O v e r i g e k o s t e n

Alle hiervoor niet genoemde kosten zijn onder dit hoofd vermeld, nl. afleveringskosten (voor zover niet door de veiling ingehouden), electriciteit, water, verzekeringen, administratie-

kosten, reiskosten, abonnementen, enz.

b. O p b r e n g s t e n

Groente en vroege aardappelen

Opgenomen zijn de netto-veilingopbrengsten. Aangezien de meeste administratiekantoren de van de veiling ontvangen netto-bedragen in de verlies- en winstrekening opnemen, konden de door de veiling ingehouden bedragen voor veilingkosten, fusthuur, heffingen enz. niet afzonderlijk onder de kosten worden vermeld.

Daar waar zulks niet het geval was, zijn terwille van de uniformiteit de op de verlies- en winstrekening afzonderlijk geboekte veilingkosten e.d. in mindering gebracht van de bruto-veilingopbrengsten.

O v e r i g e t u i n b o u w p r o d u k t e n

Dit betreft in hoofdzaak de opbrengsten van planten en zaden.

L a n d b o u w - e n v e e t e e l t p r o d u k t e n

De opbrengsten van landbouw- en veeteeltprodukten zijn onder dit hoofd verantwoord, alsmede de winsten en verliezen op vee bij verkoop en de nog niet gerealiseerde waardeinstijgingen van het op het eind van het boekjaar aanwezige vee.

O v e r i g e o p b r e n g s t e n

Hieronder worden verstaan de baten welke niet rechtstreeks betrekking hebben op de opbrengst van tuinbouwprodukten, zoals landhuur (voor zover niet aangemerkt als inkomen buiten bedrijf) en beloningen voor werkzaamheden e.d. ten behoeve van derden.

2. H e t i n k o m e n v a n d e o n d e r n e m e r

Dit inkomen wordt berekend door het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale kosten te vermeerderen met de onder de kosten opgenomen vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer. Door aanwending van eigen vermogen wordt dit inkomen nog verhoogd met de rente welke bij belegging van het vermogen zou zijn verkregen. Dit inkomensbestanddeel wordt berekend door het - als kosten gecalculerde - rentebedrag te verminderen met de betaalde rente.

In de bijlagen V en IX is het aldus berekende inkomen van

de ondernemer in kolom 7 vermeld. Daar ook de arbeid door gezinsleden als kosten is aangemerkt, moet het bedrag in kolom 7 nog met dit kostenbedrag (kolom 8) worden verhoogd om het totale gezinsinkomen uit het bedrijf (kolom 9) te verkrijgen.

3. H e t a r b e i d s i n k o m e n

Voorts wordt nog onderscheiden het arbeidsinkomen.

Onder arbeidsinkomen wordt verstaan het bedrag dat door hen die arbeid in het bedrijf hebben verricht, op grond daarvan als inkomen is ontvangen. De beloning voor het dragen van het, hiervan niet te scheiden, ondernemersrisico is daarbij tevens inbegrepen.

Dit inkomen wordt derhalve berekend door het nettooverschot te vermeerderen met het bedrag dat als kosten van arbeid is opgenomen.

In de bijlagen III en VII is dit arbeidsinkomen per manjaar arbeidsbezetting tot uitdrukking gebracht.

OVERZICHT VAN GRONDGEBRUIK EN ARBEIDSBEZETTING GEMIDDELD PER BEDRIJF OVER 1956

	Totaal - generaal				Opengrondbedrijven			Opengrond/ glasbedrijven waarvan in Venlo 18 Tegelen 4 Blerick 3	Glas- bedrij- ven in Venlo
	Totaal	waarvan in		Totaal	waarvan in				
		44 Venlo Tegelen 5	18 Blerick		17 Venlo Tegelen 1	15 Blerick			
Aantal bedrijven	67	49	18	33	18	15	25	9	
	are	are	are	are	are	are	are	are	
Tuinbouw onder glas	2,4	2,9	1,1	-	-	-	2,4	11,3	
warenhuis/kas	11,2	13,4	5,1	2,4	1,3	3,7	16,0	30,2	
"	2,2	2,9	0,4	3,2	5,5	0,5	1,7	-	
rolbak	1,2	0,8	2,4	1,4	1,2	2,8	1,9	0,5	
platglas									
Opengronds tuinbouw	179	171	197	191	171	215	173	144	
groente	8	4	21	14	6	24	2	4	
vroege aardappelen	2	1	6	2	1	3	3	-	
overige gewassen	206	196	233	214	186	249	200	190	
Totaal tuinbouw									
Landbouw en veeteelt	33	20	68	48	30	69	16	26	
Verhuurd	18	16	22	16	11	23	13	39	
Dennebos en braakland	12	1	44	19	1	39	9	-	
Erf, blijvende paden enz.	13	12	16	13	11	16	13	12	
Totale kadastrale oppervlakte	282	245	383	310	239	396	251	267	
Specificatie van de arbeidsbezetting									
Aantal ondernemers per bedrijf	1,10	1,12	1,06	1,03	1,00	1,07	1,20	1,11	
Arbeid van de ondernemer(s) in manjaren	1,28	1,29	1,23	1,16	1,08	1,26	1,42	1,32	
Arbeid van gezinsleden	0,41	0,48	0,24	0,43	0,54	0,28	0,35	0,55	
Arbeid van vast personeel	0,14	0,13	0,14	0,08	0,05	0,12	0,14	0,32	
Arbeid van los personeel	0,12	0,12	0,14	0,11	0,08	0,14	0,11	0,21	
Totale arbeidsbezetting	1,95	2,02	1,75	1,78	1,75	1,80	2,02	2,40	
Arbeid door ondernemer en gezin (in %)	87	88	84	89	93	86	87	78	

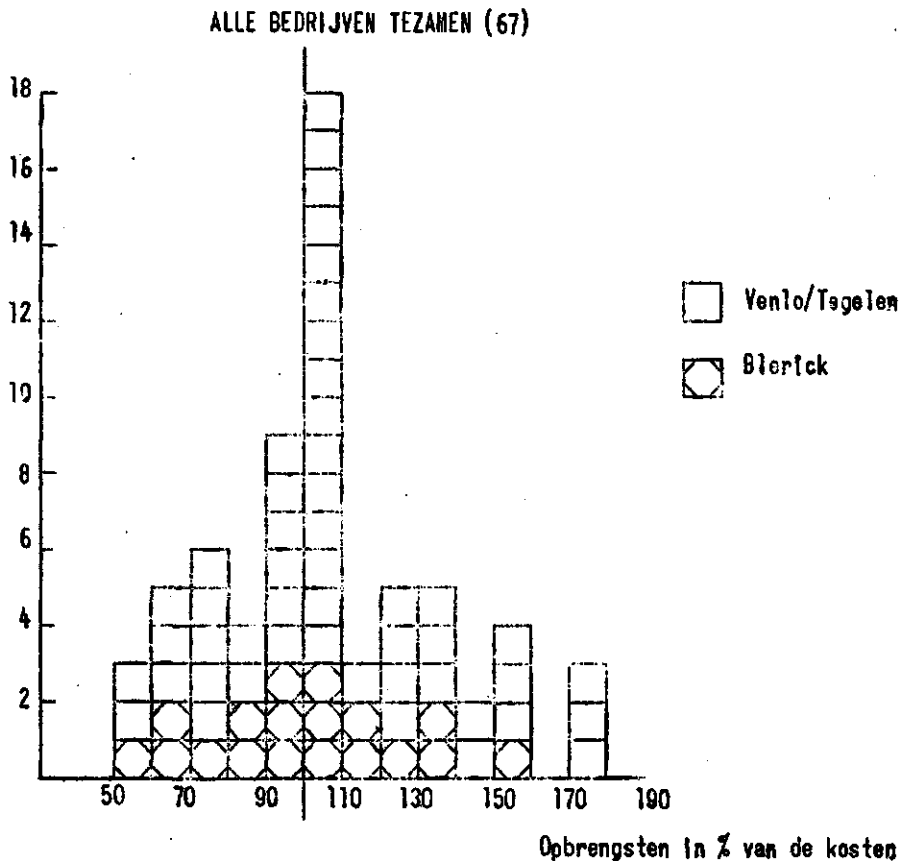
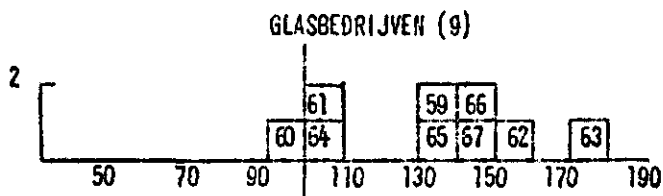
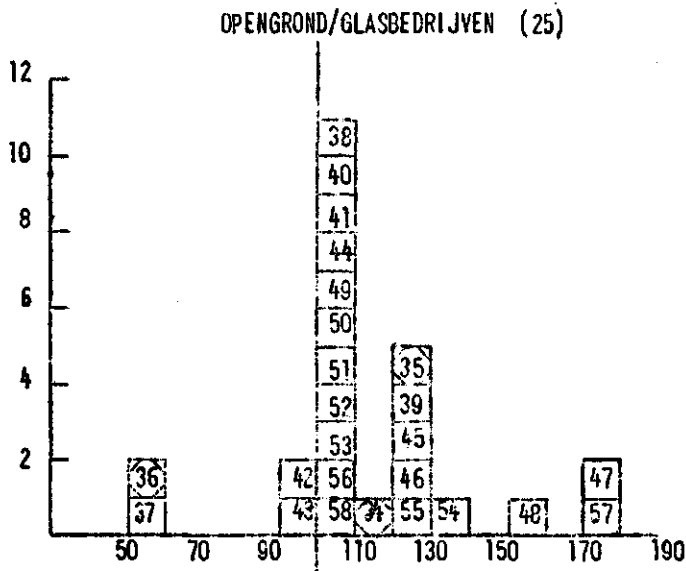
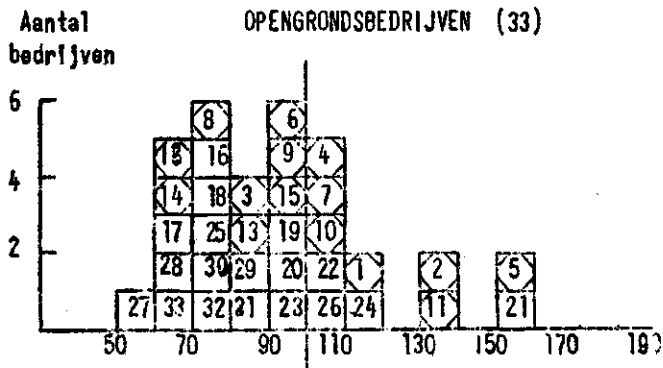
OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN OPBRENGSTEN EN HET ARBEIDSINKOMEN IN GULDENS GEMIDDELD
PER BEDRIJF OVER 1956

	Totaal-generaal			Opengrondsbedrijven			Opengronds/ glasbedrijven waarvan in Venlo 18 Tegelen 4 Blerick 3	Glas- bedrij- ven in Venlo
	Totaal	waarvan in		Totaal	waarvan in			
		Venlo 44 Tegelen 5	Blerick 18		Venlo 17 Tegelen 1	Blerick 15		
Aantal bedrijven	67	49	18	33	18	15	25	9
<u>Kosten</u>								
Berekende rente	1.680	1.740	1.500	1.040	770	1.350	1.910	3.360
Berekende afschrijving	1.200	1.320	900	650	570	750	1.430	2.580
Huur en pacht	250	260	230	270	270	260	210	310
Onderhoud	490	560	300	300	310	290	580	950
Lonen ondernemers (gewaardeerd)	5.180	5.250	4.960	4.670	4.340	5.070	5.770	5.390
Lonen gezinsleden	1.440	1.650	890	1.530	1.930	1.060	1.200	1.770
Lonen vreemd personeel	730	710	770	490	300	720	750	1.540
Werk door derden	140	140	130	120	120	120	160	140
Mest en stro	1.620	1.660	1.500	1.150	790	1.580	1.840	2.740
Overige materialen (incl. brandstoffen)	1.170	1.390	570	580	670	460	1.300	3.010
Veekosten	560	170	1.620	1.040	290	1.940	100	70
Grond- en polderlasten	20	30	20	10	10	20	30	40
Overige kosten	730	740	690	520	420	640	790	1.330
Totale kosten	15.210	15.620	14.080	12.370	10.790	14.260	16.070	23.230
<u>Opbrengsten</u>								
Groente en vroege aardappelen	16.040	17.280	12.670	10.660	8.990	12.670	18.090	30.070
Overige tuinbouwprodukten	40	50	40	30	20	40	20	170
Landbouw en veeteelt	460	40	1.610	900	100	1.850	50	-
Overige opbrengsten	40	60	20	-	30	20	80	60
Totale opbrengsten	16.580	17.430	14.300	11.590	9.140	14.530	18.240	30.300
Netto-overschot (% = verlies)	1.370	1.810	220	780	1.650	270	2.170	7.070
Opbrengsten per f.100,- kosten (gewogen)	109	112	102	94	85	102	114	130
" " " " " " (ongewogen)	105	107	99	92	85	100	113	133
Arbeidsinkomen per manjaar	4.470	4.660	3.910	3.320	2.810	3.960	4.900	6.570

DE SPREIDING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER 1956

De getallen in de vakjes duiden de nummers aan waaronder de onderscheiden bedrijven in het onderzoek zijn opgenomen.

OVERZICHT VAN HET INKOMEN PER ONDERNEMER OVER 1956

	Aan- tal be- drij- ven	Aan- tal on- der- ne- mers	Netto- over- schot	Handen- arbeid on- der- nemer	Rente meer ingecal- culeerd dan be- taald	Inkomen van de on- der- nemer uit het bedrijf	Handen- arbeid gezin- s- leden	Gerealiseerde vermogensmutaties						
								Gezinsinkomen		B i j :			A f :	
								uit be- drijf	uit beleg- gingen e.a. bronnen	overige muta- ties	totaal	opnamen voor privé- doel- einden	waarvan voor privé- belas- tingen	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
<u>Opengrondsbedrijven</u>	33	34	750	4.530	780	4.560	1.490	6.050	780	1.270	8.100	6.710	590	
Waarvan in Venlo/ Tegelen	18	18	1.650	4.340	610	3.300	1.930	5.230	960	60	6.250	7.060	370	
Waarvan in Blerick	15	16	260	4.750	960	5.970	990	6.960	590	2.630	10.180	6.310	840	
<u>Opengrond/glasbedrijven</u>	25	30	1.800	4.810	1.170	7.780	1.000	8.780	440	420	9.640	7.290	820	
<u>Glasbedrijven</u>	9	10	6.360	4.850	2.300	13.510	1.590	15.100	210	2.230	17.540	10.380	1.480	
Bedrijven te:														
Venlo/Tegelen	49	55	1.610	4.680	1.150	7.440	1.470	8.910	510	650	10.070	7.860	790	
Blerick	18	19	210	4.700	1.110	6.020	840	6.860	720	2.230	9.810	6.230	850	
Gemiddelde van alle bedrijven	67	74	1.250	4.690	1.140	7.080	1.300	8.380	570	1.050	10.000	7.440	800	

Zwijndrecht e.o. OVERZICHT VAN GRONDGEBRUIK EN ARBEIDSBEZETTING GEMIDDELD PER BEDRIJF OVER 1956

	Gemiddelde van alle bedrijven	Glas-bedrijven	Glas/opengronds-bedrijven	Opengronds-bedrijven	Grote bedrijven	Middel-grote bedrijven	Kleine bedrijven
Aantal bedrijven	39	12	10	17	12	19	8
Aantal ramen platglas waarvan komkommers	1.320 49% are	2.450 78% are	1.000 21% are	720 1% are	2.030 72% are	1.210 33% are	530 2% are
Staannd glas verwarmd komkommers overig	0,6 0,4	2,2 1,2	- 0,1	- -	2,0 1,2	0,1 -	- -
Staannd glas onverwarmd komkommers tomaten overig	1,5 3,3 1,5	2,7 2,4 4,1	0,7 4,8 0,9	1,0 2,9 -	4,2 7,7 3,5	0,4 1,5 0,8	- 0,8 -
Platglas	36,7	76,4	24,5	17,1	55,4	35,2	15,2
Opengronds tuinbouw groente vroege aardappelen fruit	151 15 3	78 4 -	107 15 2	228 23 6	253 17 6	109 13 1	98 15 1
Totaal tuinbouw	213	171	155	278	350	161	133
Landbouw en veeteelt Verhuurd	42 11	- 4	5 34	92 3	117 8	11 16	- 6
Erf, blijvende paden enz.	28	20	19	38	48	21	12
Totale kadastrale oppervlakte	294	195	213	411	523	209	151
Specificatie van de arbeidsbezetting							
aantal ondernemers per bedrijf	1,49	1,42	1,30	1,65	2,08	1,26	1,13
Arbeid van de ondernemer(s) manj.	1,64	1,53	1,40	1,86	2,34	1,39	1,20
Arbeid van gezinsleden	0,26	0,06	0,45	0,28	0,24	0,33	0,11
Arbeid van vast personeel	0,97	1,91	0,45	0,61	2,02	0,59	0,30
Arbeid van los personeel	0,30	0,30	0,20	0,36	0,45	0,27	0,13
Totale arbeidsbezetting	3,17	3,80	2,50	3,11	5,05	2,58	1,74
Arbeid door ondernemer en gezin (in %)	60	42	74	69	51	67	75

Zwijnrecht e.o.
 OVERZICHT VAN KOSTEN EN OPBRENGSTEN EN HET ARBEIDSINKOMEN IN GULDENS GEMIDDELD PER
 BEDRIJF OVER 1956

	Gemiddelde van alle bedrijven	Glas- bedrijven	Glas/ opengronds- bedrijven	Opengronds- bedrijven	Grote bedrijven	Middel- grote bedrijven	Kleine bedrijven
Aantal bedrijven	39	12	10	17	12	19	8
Kosten							
Berekende rente	1.850	2.610	1.420	1.560	3.470	1.330	630
Berekende afschrijving	2.560	3.870	2.020	1.960	4.640	1.950	920
Huur en pacht	520	320	330	780	860	400	300
Onderhoud	980	1.240	750	940	1.760	710	440
Lonen ondernemers (gewaar- deerd)	7.130	6.690	6.040	8.090	10.280	5.980	5.160
Lonen gezinsleden (gewaardeerd)	940	210	1.560	1.090	880	1.210	380
Lonen vreemd personeel	4.670	8.240	2.380	3.500	9.160	3.200	1.440
Werk door derden	310	190	260	420	590	200	160
Mest en stro	2.410	3.220	1.860	2.160	4.400	1.830	790
Overige materialen (incl. brandstoffen)	2.360	2.700	1.920	2.380	4.150	1.870	860
Veekosten	130	170	180	70	60	230	20
Grond- en polderlasten	40	40	20	50	70	20	20
Overige kosten	940	1.260	720	830	1.530	680	630
Totale kosten	24.840	30.760	19.460	23.830	41.850	19.610	11.750
Opbrengsten							
Gronte en vroege aard- appelen	29.300	38.610	21.990	27.030	53.160	20.950	13.350
Overige tuinbouwprodukten	170	300	310	10	440	40	80
Landbouw en veeteelt	820	140	320	1.590	2.040	370	50
Overige opbrengsten	300	140	450	320	420	190	390
Totale opbrengsten	30.590	39.190	23.070	28.950	56.060	21.550	13.870
Netto-overschot	5.750	8.430	3.610	5.120	14.210	1.940	2.120
Opbrengsten per f.100,-- kosten (gewogen)	123	127	119	121	134	110	118
Opbrengsten per f.100,-- kosten (ongewogen)	119	121	117	118	134	110	117
Arbeidsinkomen per manjaar	5.830	6.200	5.440	5.720	6.840	4.780	5.230

Zwijndrecht e.o.

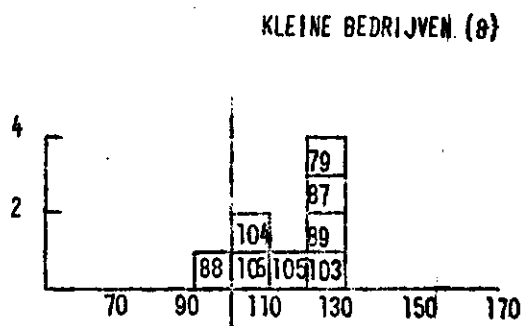
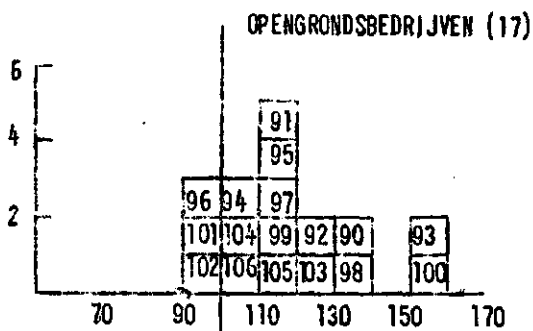
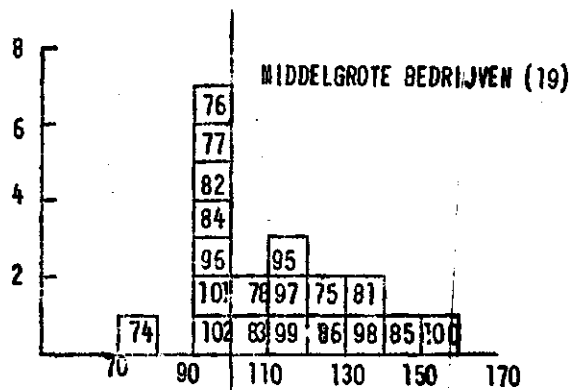
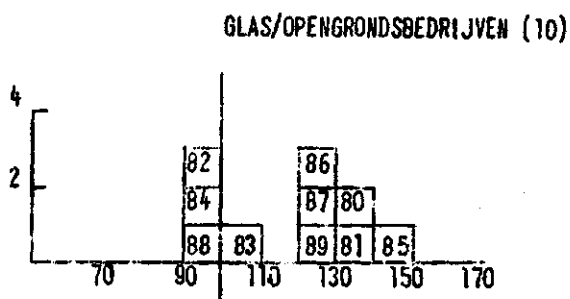
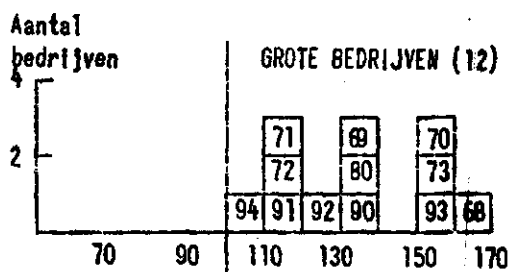
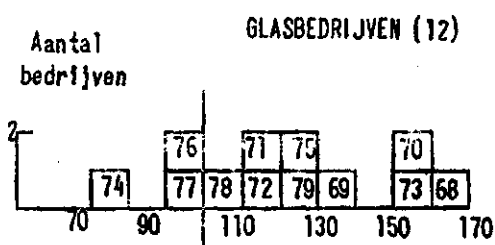
Bijlage VIII

DE SPREIDING DER BEDRIJFSUITKOMSTEN OVER 1956

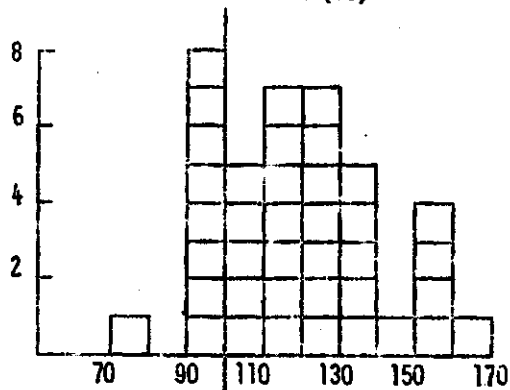
De getallen in de vakjes duiden de nummers aan waaronder de onderscheiden bedrijven in het onderzoek zijn opgenomen.

INDELING NAAR TYPE

INDELING NAAR GROOTTE

ALLE BEDRIJVEN TEZAMEN (39)

Opbrengsten in % van de kosten

OVERZICHT VAN HET INKOMEN PER ONDERNEMER OVER 1956

	Gerealiseerde vermogensmutaties												
	B i j					A f							
	Aan- tal be- drij- ven	Aan- tal on- der- ne- mers	Netto- over- schot	Handen- arbeid on- der- nemer	Rente meer ingecal- culeerd dan be- taald	Inkomen van de on- d- nemer uit het bedrijf	Handen- arbeid ge- zins- leden	Gezinsinkomen		overige mutaties	totaal	opnamen voor privé- doel- einden	waarvan voor privé belas- tingen
2	3	4	5	6	7	8	uit drijf- be- leg- gingen e.a. bronnen	9	10	11	12	13	14
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Glasbedrijven	12	17	5.950	4.720	1.710	12.380	150	12.530	190	2.410	15.130	7.850	1.670
Glas/opengronds- bedrijven	10	13	2.780	4.640	930	8.350	1.200	9.550	480	40	9.990	6.380	620
Opengrondsbedrijven	17	28	3.110	4.910	870	8.890	660	9.550	390	10	9.950	6.450	1.190
Grote bedrijven	12	25	6.820	4.940	1.560	13.320	420	13.740	380	40	14.060	7.420	1.890
Middelgrote bedrijven	19	24	1.530	4.730	930	7.190	960	8.150	350	1.750	10.250	6.810	790
Kleine bedrijven	8	9	1.880	4.590	470	6.940	330	7.270	270	-	7.540	5.320	420
Gemiddelde van alle bedrijven	39	58	3.870	4.800	1.120	9.790	630	10.420	350	700	11.470	6.840	1.210